

Andra alternativrapporten om genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i Sverige

**Gemensam rapport från civilsamhället som
samordnats av Funktionsrätt Sverige till
det 30:e mötet i övervakningskommittén för
konventionen om rättigheter för personer med
funktionsnedsättning, mars 2024**

Organisationer som bidragit samt ställt sig bakom rapporten

Amnesty Sápmi, Antidiskrimineringsbyrån Väst, Antidiskrimineringsbyrån Humanitas, Antidiskrimineringsbyrån Dalarna, Antidiskrimineringsbyrån Fyrbodalen, Antidiskrimineringsbyrån Gävleborg, Civil Rights Defenders, DHR Delaktighet Handlingskraft Rörelsefrihet, SIOS Samarbetsorganet för etniska föreningar i Sverige, Forum - Kvinnor och funktionshinder i Sverige, Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet, Independent Living Institute, Our Normal, Raoul Wallenberginstitutet, Romers rättigheter i samhället Riksförbundet, RSMH- Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, Rädda Barnen, Äldreupproret, STIL - Grundarna av Independent Living i Sverige, Svenska Afasiförbundet, Synskadades Riksförbund, Astma- och Allergiförbundet, Funktionsrätt Gävleborg, Personskadeförbundet RTP, Svenska sektionen av Internationella Juristkommissionen, Antidiskrimineringsbyrån Norra Skåne, Antidiskrimineringsbyrån Norra Stockholm, Förbundet Sveriges Dövblinda, Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft, Funktionsrätt Uppsala län, Funktionsrätt Värmland, Funktionsrätt Västra Götaland, Funktionsrätt Västerbotten, Funktionsrätt Västmanland, Funktionsrätt Östergötland, Funktionsrätt Stockholms län, JAG, Unga Hörselskadade, Elöverkänsligas Riksförbund, RFSL, Fonden för mänskliga rättigheter, Riksförbundet Attention, FUB -Riksförbundet, RFSU -Riksförbundet för sexuell upplysning, Unga Reumatiker, Schizofreniförbundet, Föreningen för de Neurosedynskadade, Förbundet Unga rörelsehindrade, Antidiskrimineringsbyrån Uppsala, Trajosko Drom, NUFT Nätverket Unga för Tillgänglighet, Örebro rättighetscenter. RBU, Landsrådet för Sveriges barn- och ungdomsorganisationer (LSU) och NSPH Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa.

Funktionsrätt Sverige med medlemsorganisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Den inskickade rapporten är skriven på engelska. Detta är en snabböversättning till svenska.

Samordnande organisation

Funktionsrätt Sverige

Landsvägen 50A, Sundbyberg, Sverige

www.funktionsratt.se

Redaktörer: Mia Ahlgren

Monica Klasén McGrath

Kontaktperson: mia.ahlgren@funktionsratt.se

Funktionsrätt
Sverige

Lista över förkortningar	4
Inledning	5
Sammanfattning	5
Artiklarna 1–4 Syfte, allmänna principer och skyldigheter	8
Särskilda rättigheter (artiklarna 5–30)	11
Artikel 5 Jämlikhet och icke-diskriminering	11
Artikel 6 Kvinnor med funktionsnedsättning	13
Artikel 7 Barn med funktionsnedsättning	14
Artikel 8 Medvetandehöjande åtgärder	16
Artikel 9 Tillgänglighet	17
Artikel 10 Rätt till liv	20
Artikel 11 Risksituationer och humanitära nödsituationer	20
Artikel 12 Likhet inför lagen	22
Artikel 13 Tillgång till rättslig prövning	23
Artikel 14 Personlig frihet och säkerhet	25
Artikel 15 Frihet från tortyr	25
Artikel 16 Frihet från utnyttjande, våld och övergrepp	25
Artikel 17 Skydd för den personliga integriteten	26
Artikel 18 Fri rörlighet och medborgarskap	27
Artikel 19 Självständigt boende och delaktighet i samhället	28
Artikel 20 Personlig rörlighet	29
Artikel 21 Yttrande- och åsiktsfrihet samt tillgång till information	31
Artikel 22 Respekt för privatlivet	31
Artikel 23 Respekt för hem och familj	32
Artikel 24 Utbildning	33
Artikel 25 Hälsa	35
Artikel 26 Habilitering och rehabilitering	37
Artikel 27 Arbete och sysselsättning	37
Artikel 28 Tillräcklig levnadsstandard och socialt skydd	39
Artikel 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet	41
Artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritid och idrott	42
Särskilda skyldigheter (artiklarna 31–33)	43
Artikel 31 Statistik och datainsamling	43
Artikel 32 Internationellt samarbete	44
Artikel 33 Genomförande och övervakning på nationell nivå	45

Lista över förkortningar

OPD - Organisationer för personer med funktionsnedsättning

Offentliga myndigheter

BoV - BoVerket

DO - Diskrimineringsombudsmannen

FHM - Folkhälsomyndigheten

FK - Försäkringskassan

ISF - Inspektionen för socialförsäkringen

IVO - Inspektionen för vård och omsorg

MFD - Myndigheten för delaktighet

SCB - Statistiska Centralbyrån

SIDA - Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

SoS - Socialstyrelsen

SPSM - Specialpedagogiska skolmyndigheten

Lagstiftning

LSS - Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade

SoL - Socialtjänstlagen

Inledning

Funktionsrätt Sverige, som bildades 1942, är ett nationellt paraply för 52 organisationer för personer med funktionsnedsättning i Sverige och samordnare för denna alternativrapport.

Alternativrapporten har tagits fram av en grupp som representerar en mångfald av företrädare för människorättsorganisationer inom civilsamhället i Sverige, främst organisationer för personer med funktionsnedsättning. Innehållet bygger på rapporten "Respekt för rättigheter?" - en gemensam insats för att ge konstruktiva rekommendationer från rättighetsbärare till nationella skyldighetsbärare för att genomföra hela konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, CRPD. 110 organisationer i det civila samhället ställde sig bakom den rapport som genomfördes 2019. Denna aktuella rapport har uppdaterats med hänsyn till den senaste utvecklingen och konventionsstatens rapport för att besvara listan över problem före rapportering.

Sammanfattning

Trots att Sverige är ett rikt land med en historia av inkludering av personer med funktionsnedsättning uppfyller landet inte sina skyldigheter enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Civilsamhällesorganisationerna rapporterar gemensamt att implementeringen av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning står stilla eller till och med går tillbaka, men politikerna verkar ha fastnat i bilden av Sverige som ett föregångsland för funktionsrätt. Denna felaktiga uppfattning hindrar genomförandet av människorättsperspektivet i lagstiftning och politik.

FN:s rekommendationer för genomförandet av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ignoreras för det mesta, och revidering av lagstiftning till konventionen kommer främst från EU, inte från nationella initiativ.

Den funktionshinderpolitiska strategin för uppföljning 2021–2031 saknar konkreta politiska reformer, mätbara mål och tvärvolitisk samordning. Trots att regeringen betonar fokus på att integrera funktionsrättsperspektivet i fler politik- och samhällsområden kvarstår samordningen på Socialdepartementet. Offentliga myndigheter, utan politisk makt, uppmanas att sätta sina egna mål.

Paradigmskiftet till ett människorättsbaserat angreppssätt har inte förverkligats och tillbakagång noteras på flera områden. Redan före den ekonomiska nedgången har den andel av BNP som utgörs av budgeten för funktionshinder- och sjukdom minskat under årtionden.

Resultatet är ständiga nedskärningar och striktare praxis vid bedömning av rätten till olika förmåner, bristande inkludering i utbildningssystemet, sysselsättningspolitik och ökad risk för fattigdom. Självbestämmandet har åsidosatts. Det finns stora skillnader över landet, och det saknas en handlingsplan för att systematiskt undanröja hinder för tillgänglighet.

Fram till dess att konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är helt införlivad i lagstiftning, politik och beslut i myndigheter och domstolar kommer vi inte att se någon verklig förändring av den nuvarande situationen. På grund av bristen på systematiskt arbete med FN:s rekommendationer och konkreta politiska åtgärder för att implementera konventionen ser vi ett behov av tydliga och tidsbundna krav på vår regering. Vi hoppas att övervakningskommittén kommer att uppmana regeringen att inom **ett år återkomma** med några åtgärder, till exempel:

- A. Skyndsamt inleda en oberoende gapanalys av svensk lagstiftning och praxis så att åtgärder kan vidtas för att införliva rättigheterna enligt konventionen i svensk lag med effektiv tillgång till rättsmedel för att utkrävande av rättigheter.
- B. Utveckla en handlingsplan med tydliga mål och indikatorer för att genomföra CRPD och rekommendationer från kommittén i hela landet med finansierat, effektivt och meningsfullt aktivt deltagande av funktionsrättsorganisationer.
- C. Stärka genomförandet med fler kontaktpunkter i regeringen och på regional nivå med en starkare samordningsmekanism i regeringen som inkluderar funktionsrättsorganisationer i beslutsfattandet och inkluderande budgetering.

Andra brådskande rekommendationer är följande:

- D. Ändra kommittéförordningen så att all ny lagstiftning överensstämmer med konventionen.
- E. Skapa en rättslig grund och hållbar finansiering för funktionsrättsorganisationers meningsfulla och effektiva

deltagande i beslutsfattande och övervakning av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

- F. Inrätta en oberoende klagomålsmekanism och se över rättshjälpssystemet för att säkerställa att rättigheterna och tillgången till rättslig prövning verkställs.

Artiklarna 1–4 Syfte, allmänna principer och skyldigheter

1 I översättningen av konventionen till svenska görs ingen skillnad mellan funktionsnedsättning och funktionshinder. Universell utformning översätts som om det vore ett slutresultat och inte en process.¹ Begreppet handikapp, inte funktionsnedsättning, används fortfarande, till exempel i förordningen om stöd till handikapporganisationer².

2 Konventionen används inte som underlag för beslut i regering, domstolar och myndigheter³.

3 Ingen dialog eller initiativ har tagits för att införliva konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i den nationella lagstiftningen, inte ens för att inleda en översyn av konventionens rättsliga ställning. Många utredningar genomfördes för att analysera det rättsliga genomförandet och praktiken för barnets rättigheter före beslutet att införliva barnkonventionen⁴.

4 Ett exempel på luckor i lagstiftningen är det faktum att regeringen 2018 ändrade det rättsliga skyddet mot hatpropaganda och hatbrott till att även omfatta transpersoner.⁵ Inga åtgärder har vidtagits för att säkerställa samma rättsliga skydd för personer med funktionsnedsättning. Statistik⁶ och översyn av lagstiftning som rör hatretorik och hatbrott exkluderar funktionsrättsanalys.⁷

5 Det finns ingen mekanism i regeringen eller riksdagen som säkerställer att ny lagstiftning och politik är i linje med konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.⁸

¹ [CRPD officiell översättning till svenska](#)

² [Förordning SFS 2000:7](#)

³ Grahn-Farley et al Uppsala University "[Principen om fördragskonform tolkning – förhållande till Sveriges konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter](#)", 2017.

⁴ [Dir 2013:35](#) s.4

⁵ [Prop2017/18:59 och civilsamhällesorganisationers uttalande om behovet av skydd mot hatbrott, september 2020.](#)

⁶ [The Swedish National Council for Crime Prevention \(Brå\), "Polisanmälda hatbrott 2020 - En sammanställning av de ärenden som hatbrottsmarkerats av polisen", 2020, p. 27](#)

⁷ Independent Living Institute, ILI [2023](#)

⁸ [OM 2010:70](#) avsnitt 3.2.6 s.155

6 Regeringens "Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021 – 2031"⁹ har inga mätbara mål eller politiska reformer, utan är kopplad till ett övergripande mål som beslutades av riksdagen 2017¹⁰. Myndigheterna har fram till 2026 på sig att föreslå egna mål för en handlingsplan.

7 Regeringen har inte beaktat flera förslag från den statliga utredningen om politisk vilja¹¹ i beredningen av strategin, och inte heller förslagen från funktionsrättsorganisationer om en funktionsrättskommitté¹² och konkreta åtgärder.

8 Det första formella regeringsmötet med funktionsrättsorganisationer om CRPD-kommitténs rekommendationer från 2014 hölls 2018¹³.

9 Förverkligandet av ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter går bakåt i stället för framåt i motsats till artikel 4.2. Budgeten för funktionshinder och sjukdom som andel av BNP har minskat i decennier och¹⁴ bidragit till en snabb ökning av fattigdomsriskerna bland personer med funktionsnedsättning i Sverige jämfört med övriga EU.¹⁵ 56 procent av kommunerna bedömer att de kan tillgodose individuella behov¹⁶.

10 Organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning ombeds ofta att svara på remisser, men har ingen formell roll när det gäller strukturerat beslutsfattande för att genomföra konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning eller den interdepartementala arbetsgruppen. Fyra gånger om året hålls möten med regeringen, men de är inte relaterade till ett systematiskt

⁹[Regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021-2031](#)

¹⁰ [Regeringens mål för funktionshinderspolitiken](#) från [proposition 2016/17:188](#)

¹¹ [AM 2019:23](#) punkt 2 s.16

¹² [Funktionsrätt Riksförbunds remissvar oktober](#) 2019

¹³ Funktionsrättsförbundets förslag till regeringen om [handlingsplan för att genomföra rekommendationer 2014](#), remissvar om prioriterade rekommendationer december 2017 [samt](#) kompletterande synpunkter efter möte om rekommendationer i februari 2018.

¹⁴ FK [Socialförsäkring i siffror 2023](#) Bilden på sid 16 visar kostnadsminskningen och sid 17 visar jämförelse med andra europeiska länder med lägre andel för funktionsnedsättning jämfört med övriga nordiska länder.

¹⁵ [European Disability Forum Human Rights Report Issue 4](#) on Poverty, 2020 Sökord: Sverige

¹⁶ [SoS Årsrapport om stöd till personer med funktionsnedsättning, 2023](#) sista stycket s.10.

genomförande av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

11 Statsanslaget till 68 "handikapporganisationer" har medfört en minskning med hänsyn till att ytterligare fem organisationer delar på samma belopp sedan 2015 utan kompensation för inflation¹⁷ och högre kostnader för löner¹⁸.

12 Många beslut som påverkar enskildas rättigheter fattas på kommunal eller regional nivå. Kommunerna tillämpar olika avgifter, lokala regler och tolkningar med skillnader över landet.¹⁹

13 Brist på nationella indikatorer för uppföljning av funktionshinderpolitiken i regioner och kommuner, bland annat fragmentering och låg politisk prioritet.²⁰ Uppföljningen i kommunerna är fortfarande frivillig.²¹

Rekommendationer artiklarna 1–4

- A. Se till att definitionerna i lagar, förordningar och statistik motsvarar konventionens icke-uttömmande fastställande av vem som ska ha tillgång till rättigheter.
- B. Skyndsamt inleda en oberoende gapanalys av svensk lagstiftning och praktik så att åtgärder kan vidtas för att införliva rättigheterna enligt konventionen i svensk lag med effektiv tillgång till rättsmedel för att utkräva rättigheter.
- C. Förändra kommittéförordningen och inför konsekvensanalyser i direktiv för ny lagstiftning och politik utifrån konventionen.
- D. Utveckla en nationell handlingsplan med tydliga mål och indikatorer för att genomföra konventionen och systematiskt följa rekommendationer från kommittén i hela landet med finansierat, effektivt och meningsfullt aktivt deltagande av organisationer för personer med funktionsnedsättning.
- E. Utveckla en process för inkluderande budget på nationell, regional och lokal nivå som bygger på att minska ojämlikheten för hela befolkningen. Dessa processer bör innefatta rapportering om hur åtaganden och progressivt förverkligande av rättigheter enligt konventionen har beaktats.

¹⁷ SCB [Information om konsumentprisindex](#) och inflation.

¹⁸ SCB: [s information om löneutveckling 1992 - 2022](#)

¹⁹ [SoS Årsrapport om stöd till personer med funktionsnedsättning, 2023](#) s.9-15

²⁰ Rapport på uppdrag av Länsstyrelsen om [funktionshinderspolitik - arbete i regioner och kommuner](#) 2023 sid 34 och 35

²¹ [MFD uppföljning i kommuner 2023](#) 191 av 290 enkätsvar, s.5

- F. Säkerställ ett aktivt deltagande i beslutsfattandet i enlighet med den allmänna kommentaren 7, med tillräcklig finansiering och laglighet, genom att tillsätta en utredning och göra ändringar i förordningar.
- G. Utveckla obligatoriska nationella indikatorer för att övervaka konventionen och Agenda 2030 i linje med FN:s arbete för att eliminera ojämlikheter i genomförandet över hela landet.

Särskilda rättigheter (artiklarna 5–30)

Artikel 5 Jämlikhet och icke-diskriminering

14 Diskrimineringsanmälningar på grund av funktionsnedsättning har ökat och fler ärenden tas till domstol sedan en ny diskrimineringsombudsman, DO, utsågs. Det finns fortfarande ett behov av att stärka tillgången till uppgifter om rättslig prövning och jämlikhet²².

15 Grundlagens²³ 2 kap 12 § om diskriminering omfattar inte funktionshinder.

16 Diskrimineringslagen omfattar inte intersektionell och flerfaldig diskriminering. DO har identifierat allvarliga brister på stöd i skolor i intersektionen, funktionshinder och etnicitet,²⁴ men flera andra intersektioner som rör funktionshinder och hbtqi där det finns skillnader i regelverk har ännu inte studerats även om problem finns²⁵.

17 Bristande tillgänglighet i diskrimineringslagen omfattar till exempel inte offentlig sektor²⁶ och bostäder²⁷. Det är relaterat till befintliga regelverk " som är skäliga utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning ".²⁸

18 Antidiskrimineringsbyråer rapporterar om hinder för tillgång till rättslig prövning. Väldigt få kan få ett juridiskt ombud och ta den ekonomiska risken att behöva betala rättegångskostnader om du

²² DO [Diskrimineringsituationen 2023](#), sid 14-15

²³ [Regeringsformen](#) 2 kap 12 §

²⁴ DO-rapport [om intersektionell diskriminering](#). Sidorna 14 och 41

²⁵ FN:s särskilda förfaranden för mänskliga rättigheter [Gemensamt uttalande om hbt-personer med funktionsnedsättning](#) 2023

²⁶ DO [Diskrimineringsituationen 2023](#), sid 14-15

²⁷ DO-förslag [om att ta bort inkludering av bostäder i relation till bristande tillgänglighet i diskrimineringslagen](#)

²⁸ [Diskrimineringslagen 2008:567](#) 1 kap 4 § 3 mom.

förlorar ett diskrimineringsmål.²⁹ Situationen förvärras i och med den ökade fattigdomsriskerna för personer med funktionsnedsättning.

19 Diskrimineringsombudsmannens kvalitetsanalys av diskrimineringsanmälningar som rör barn med funktionsnedsättning i skolan visar på bristande stöd och trakasserier över tid³⁰. Trots att vissa rättsfall vinnas är rättsmedlen inte tillräckligt avskräckande. Barnrättskommittén rekommenderar lättillgängliga klagomålsmekanismer³¹. (Se även artikel 24 om bristande stöd i utbildningen.)

20 Aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering omfattar bland annat bristande tillgänglighet, men tolkas som att det endast betyder att vara förberedda vid behov³² och ingår inte i den allmänna vägledningen om skyldigheterna³³.

21 Regeringen har inte genomfört rekommendationerna från CRPD-kommittén om gottgörelse i det enskilda klagomålet från Richard Sahlin³⁴.

Rekommendationer artikel 5

- A. Lägg till funktionshinder i 2 kap 12 § regeringsformen.
- B. Åtgärda luckor i diskrimineringslagen så att bristande tillgänglighet gäller för alla samhällsområden, inklusive offentlig sektor och bostäder, för att följa CRPD artikel 2, 5, 9 och allmän kommentar nr 2 och 6.
- C. Säkerställa ett effektivt skydd mot diskriminering med avskräckande rättsmedel för enskilda som begär ersättning och åtgärder för att säkerställa förebyggande av diskriminering i samband med alla intersektioner.
- D. Se över diskrimineringslagens krav på aktiva åtgärder för att undanröja risken för diskriminering för att följa artikel 5 och förebygga diskriminering från arbetsgivare och

²⁹Antidiskrimineringsseminarium [om tillgång till rättslig prövning i parlamentet](#), oktober 2023

³⁰ DO, [Rapport som analyserar inkomna diskrimineringsanmälningar från elever med funktionsnedsättning](#), december 2023

³¹ [CRC/C/SWE/CO/6-7](#) punkterna 12 och 26 b)

³² DO, [Q och A om otillräckliga åtgärder som en del av aktiva åtgärder](#), webbsida insamlad december 2023.

³³ DO, [Aktiva åtgärder](#), webbsida insamlad december 2023 <https://aktiva-atgarder.do.se/>

³⁴ Svar från stat ej publicerat, på Rättspraxis [CRPD/C/23/D/45/2018 Sahlin](#)

utbildningsinstitutioner i form av bristande tillgänglighet samt säkerställa en effektiv tillsyn.

- E. Avsätt resurser för att utveckla strategier, åtgärder och rättsligt skydd för att ta itu med flerfaldig och intersektionell diskriminering, särskilt när det gäller hbtqi, etnicitet och ålder.

Artikel 6 Kvinnor med funktionsnedsättning

22 Ökad kunskap om våld mot flickor och kvinnor med funktionsnedsättning verkar inte ha någon effekt på utfallet. Myndigheter har arbetat med utbildningsmaterial och rapporter i många år³⁵.

23 CEDAW-kommittén gav flera rekommendationer 2021 om flickor och kvinnor med funktionsnedsättning³⁶. Brist på systematisk strategi för uppdelade intersektionella data på många områden, såsom jämställdhetsbudgetering och jämställdhetspolitik, inbegripet sexuella och reproduktiva hälsorättigheter och tillgång till rättslig prövning i domstol när man utsätts för sexuella övergrepp.

24 Översynen av genomförandet av Istanbulkonventionen har inletts med rapporter från staten³⁷ och civilsamhällesorganisationernas rekommendationer om skydd och inkludering av kvinnor och flickor med funktionsnedsättning³⁸.

25 Det finns en tydlig skillnad i hur män och kvinnor får samhälleligt stöd och hjälp på arbetsmarknaden. Kvinnor med funktionsnedsättning är överrepresenterade i den grupp vars disponibla inkomst understiger 60 procent av medianinkomsten, vilket är den relativa fattigdomsgränsen³⁹.

Rekommendationer artikel 6

- A. Säkerställ intersektionell och antidiskriminerande analys i alla åtgärder som rör jämställdhetspolitik och jämställdhetslagstiftning, inbegripet uppdelade uppgifter om kvinnor och flickor med funktionsnedsättning på områden

³⁵ SoS [Information om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning](#). och [Utbildningsmaterial från 2011](#)

³⁶ [CEDAW/C/SWE/CO/10 för](#) 10a, 12b, 20, 24a, 24f, 28a, 32e, 34c, 34d, 36b, 42,

³⁷ Statsrådets [redogörelse Istanbulkonventionen](#) 2023

³⁸ Funktionsrätt [Skuggrapport Istanbulkonventionen \(funktionsratt.se\)](#) 2023

³⁹ [SOU2022:4](#) s.92 och avsnitt 3.1 s.650

som till exempel ekonomi, tillgång till stödtjänster, hälso- och sjukvård, utbildning, arbete och våld.

- B. Öka budgeteringen och insatserna i den nationella strategin mot våld mot kvinnor med funktionsnedsättning så att de omfattar konkreta åtgärder och indikatorer, t.ex. för tillgängliga skyddade boenden och tillgång till rättshjälp, så att resultaten kan följas upp.

Artikel 7 Barn med funktionsnedsättning

26 Barnkonventionens övervakningskommitté utfärdade under 2023 flera rekommendationer för att säkerställa rättigheterna för barn med funktionsnedsättning i Sverige, bland annat åtgärder för att avsätta medel för stödtjänster och inkluderande utbildning, stoppa våld, tvångsåtgärder på institutioner och säkerställa klagomålsmekanismer och tillgång till rättslig prövning.⁴⁰

27 Barn och ungdomar med funktionsnedsättning är överrepresenterade i tvångsvården och omhändertas enligt lagen om vår av unga⁴¹ och LPT-lagen. Institutionerna har kritiserats för våldsanvändning i flera rapporter^{42 43 44} (LPT-lagen). Barn och ungdomar med funktionsnedsättning är överrepresenterade på institutioner för vård (HVB)⁴⁵ med hänvisning till Lag 1990:272 om vård av unga (särskilda bestämmelser). 71 procent av de barn och ungdomar som placerats HVB har neuropsykiatriska diagnoser.⁴⁶ Sexuella övergrepp, som ofta begås av personal, mot flickor som placerats på låsta institutioner som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS).^{47 48}

28 Rättssystemet saknar behörighet att hantera fall där barn med funktionsnedsättning är både brottsoffer och misstänkta unga förövare, vilket leder till en situation av rättsosäkerhet för barn med

⁴⁰ [CRC/C/SWE/CO/6-7](#) för 31, 9b, 10, 17, 19b, 20, 25, 26, 29, 33, 34, 38c, 41a, 45, 46

⁴¹ ISF [Barnens bästa SIS-hem](#) 2023 Page 1

⁴² IVO [Övervakningsrapport 2021-2022 SIS-hem](#), t.ex. avsnitt 2.2.7 och 2.7

⁴³ Childrens Rights Bureau [... och jag kunde inte andas](#) 2021

⁴⁴ IVO [Brister i psykiatrisk tvångsvård av barn](#), 2023

⁴⁵ [PÅ 2023:66](#) s.203

⁴⁶ SoS-rapport [Vård av unga \(HVB\)](#) 2019 Sida 7

⁴⁷ Childrens Rights Bureau [... och jag kunde inte andas](#) 2021

⁴⁸ Childrens Rights Bureau [Vem ska tro mig?](#) 2023 / 2023

funktionsnedsättning⁴⁹. Regeringen tillsatte en utredning om skärpta straff för unga lagöverträdare utan att nämna funktionsnedsättning⁵⁰.

29 Det civila samhället har lämnat omfattande information om den allvarliga situationen för rättigheter för barn med funktionsnedsättning⁵¹. Myndigheter som rapporterar om situationen för barn med funktionsnedsättning har betonat den högre risken för våld, mobbning och sexuella övergrepp⁵².

30 Nyligen framlagda förslag från statliga utredningar har föreslagit flera ändringar av strategier för att förebygga våld mot barn⁵³ och för att stärka rättigheterna genom finansiering av barnrättsbyråer.⁵⁴

31 Psykisk ohälsa bland barn och unga, och självmord fortsätter att öka. I åldrarna 15-24 år har det skett en årlig ökning av självmord med en procent de senaste 20 åren⁵⁵.

Rekommendationer artikel 7

- A. Säkerställ effektiva åtgärder med tillräcklig finansiering med fokus på att förebygga våld mot barn med funktionsnedsättning i den kommande nationella strategin.
- B. Fördela medel till forskning om effektiva åtgärder för att öka den psykiska hälsan bland barn och unga med funktionsnedsättning.
- C. Genomför ett omfattande skydd för barn och ungdomar med funktionsnedsättning som är frihetsberövade på grund av konsekvenserna av sin funktionsnedsättning, med tillgång till rättslig prövning.
- D. Genomför åtgärder och uppföljning för att säkerställa att barn, föräldrar, personal, allmänhet och inte minst rättsväsende och beslutsfattare får en rättvis och adekvat utbildning och information om barn med funktionsnedsättning och konsekvenserna av funktionsnedsättning.
- E. Inrätta finansiering för åldersanpassade oberoende klagomålsmekanismer för personer med funktionsnedsättning,

⁴⁹ SoS [Risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende](#) 2020 p.13-15

⁵⁰ [Dir 2023:112](#)

⁵¹ [Rapport från-Civilsamhällesorganisationer-som-arbetar-med-barn-rättigheter-2023.pdf \(barnkonventionen.se\)](#) Sökord funktionsnedsättning

⁵² SoS [Information om våld mot barn med funktionsnedsättning](#).

⁵³ [SOU2022:70](#)

⁵⁴ [SOU2023:40](#) p 89

⁵⁵ [Stockholmsregionens webbpost](#)

inklusive juridisk representation för tillgång till rättslig prövning och ersättning. Se även artikel 13.

Artikel 8 Medvetandehöjande åtgärder

32 Förordningen (2001:526) ⁵⁶ om myndigheters ansvar för att genomföra funktionshinderpolitiken reviderades år 2014 så att konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning också omnämndes.

33 Den årliga frivilliga uppföljningsenkäten till offentlig sektor bygger på självskattning och få integrerade medvetandehöjande åtgärder. Andelen svar minskade under 2022 till 85 procent från myndigheter, 81 procent från regioner och 66 procent för kommuner⁵⁷. 22 procent svarar att det finns viss kunskap om CRPD i deras myndighet (minskning från 27 procent 2021).⁵⁸

34 Det finns inget initiativ för att följa upp medvetenheten om funktionsrätt i samhället eller huruvida relevant yrkesutbildning omfattar kunskap om konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

35 Funktionshinderpolitiken har inte ändrat fokus till rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Handikappombudsmannen lades ner 2008 och ersattes av en stödmyndighet för regeringens politik, och det finns ingen särskild årlig budget avsatt för att förverkliga konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.⁵⁹

36 Det finns inga mätbara resultat av det begränsade initiativet 2015–2017 ⁶⁰ för att öka medvetenheten om mänskliga rättigheter efter FN:s rekommendation 2014. Förslag från civilsamhället om åtgärder har inte prioriterats.⁶¹

37 Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är inte känd och används sällan för analys i offentliga utredningar,

⁵⁶ [SFS Förordning 2001:526](#)

⁵⁷ MFD [Årsrapport 2022](#) s 42

⁵⁸ [MFD-uppföljning i myndigheter 2022-2023](#) s 7-10.

⁵⁹ [Statsbudgeten 2024](#) Funktionshinderspolitik 4.6 och 7.6 Barnrättspolitik – Policyn bytte namn 2008, med en barnombudsman och en årlig budget avsatt för att "förverkliga barnkonventionen" sedan 2005.

⁶⁰ MFD [Kommunikationssatsning om rättigheter för personer med funktionsnedsättning](#) 2018

⁶¹ [Civilsamhällesorganisationers inläga LoIPR](#) 2018 s 6, art 8

rapporter, remisser, ställningstaganden från offentliga organ, riksdag, regioner, kommuner, rättssystemet, den offentliga eller den privata sektorn. Det finns lovande initiativ från civilsamhället i Stockholmsregionen, införande av ett verktyg för konsekvensbedömningar i beslutsfattandet,⁶² men få funktionsrättsorganisationer har tillräcklig finansiering och kapacitet.

38 Det finns ingen systematisk övervakning av hur personer med funktionsnedsättning framställs i medierna. En analys från 2007⁶³ visade att medierna ofta framställer personer med funktionsnedsättning utifrån ett fåtal sjukdomar och diagnoser, med ett övervägande negativt perspektiv, vilket förstärker bilden av hopplöshet, ohälsa, problem eller utanförskap. En mindre studie⁶⁴ från 2018 bekräftade problem med endast cirka 1,2 procents synlighet för personer med funktionsnedsättning i alla nyheter från public service-medier.

Rekommendationer artikel 8

- A. Avsett tillräckliga resurser för att årligen öka medvetenheten om konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och människorättsmodellen på olika nivåer i samhället på lång sikt, bland annat genom kartläggning av läroplaner för relevanta yrkesutbildningar.
- B. Fastställ, i nära dialog med funktionsrättsrörelsen, fullt ut finansierade och djupgående riktade utbildningsprogram för beslutsfattare och beslutsfattare på hög nivå om åtaganden för genomförandet av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- C. Initiera forskning om representation av personer med funktionsnedsättning i medier och uppmuntra medieansvarstagande genom riktlinjer och oberoende övervakning av inkludering av personer med funktionsnedsättning i offentliga medier.

Artikel 9 Tillgänglighet

39 Riksdagens beslut 2017 om att inrikta politiken för personer med funktionsnedsättning på principen om universell utformning, undanröjande av befintliga hinder för tillgänglighet, individuellt stöd

⁶² Funktionsrätt Stockholms län [FKB](#)

⁶³ Ghersetti [Bilden av funktionshinder](#) 2007

⁶⁴ [PSfunk Betjäna 2018](#)

för självständighet samt att förebygga och motverka diskriminering är inte kopplat till konkreta mål, budget eller mätbara resultat.

40 I Regeringens svar på UPR⁶⁵:s rekommendationer anges att "tillgänglighet kan åstadkommas utan ökade anslag" med hänvisning till "ansvars- och finansieringsprincipen" som beskrivs i den funktionshinderpolitiska propositionen: "Varje sektor i samhället har ansvar för att funktionshinderspolitiken genomförs. Det är hela samhällets ansvar att se till att personer inte exkluderas och att alla människors kompetens tas tillvara".⁶⁶

41 Universell utformning integreras inte i forskning (artikel 4.1 f) och ny teknik som AI, vilket ökar risken för utestängning och skapar nya hinder, särskilt för personer med kognitiva funktionsnedsättningar.

42 Ett fullständigt införlivande av EU:s förordningar om digital tillgänglighet och medietillgänglighet har försenats, delvis på grund av utmaningar med att kombinera tillgänglighetskrav med regeringens tolkning av den konstitutionella yttrandefrihetslagen^{67,68}.

43 EU:s pågående överträdelseförfarande i samband med införlivandet av den europeiska tillgänglighetslagen i svensk rätt⁶⁹. Funktionsrätt Sverige har presenterat en jämförelsetabell⁷⁰ om till exempel ändrad rubrik som begränsar tillämpningsområdet, avsaknad av genomförandekrav i lag, såsom artiklarna 24 och 29 i direktivet.

44 Årlig kartläggning av konkreta utfall av tillgänglighetsförbättringar i myndigheter enligt förordning 2001:526 upphörde 2016⁷¹. I den aktuella undersökningen efterfrågas planer, inte resultat. Uppdateringen av de konkreta riktlinjerna för att ta bort hinder för tillgänglighet relaterad till förordningen drogs tillbaka 2015 vilket ledde till obesvarad kritik⁷². Det ersättande webbverktyget Fokus delaktighet⁷³ bygger på frågor, inte riktlinjer.

⁶⁵ [UPR-rekommendationerna](#) 156.278 och 156.279 noterades med kommentarer

⁶⁶ [Prop 2016/17:188](#) p 78

⁶⁷ [Nära2022/23:42](#) kap 5.2

⁶⁸ [Den svenska grundlagen](#) på engelska

⁶⁹ EU-kommissionens [överträdelsebeslut](#) insamlat 2023-10-31

⁷⁰ Funktionsrätt Utkast till [jämförelsetabell](#) 2023

⁷¹ MFD [Så tillgänglig är staten](#) 2016

⁷² Funktionsrätt Skrivelse [Riv hindren](#) 2019

⁷³ MFD [Verktyg för tillgänglighetsarbete](#) This version collected 2023-10-31

45 En undersökning 2021 om obligatoriska tillgänglighetskrav i lagen om offentlig upphandling visar att 55 procent inte uppfyller kraven, och när de görs är det i mycket få fall⁷⁴.

46 Inspel⁷⁵ till Europeiska revisionsrätten, om bristande nationellt genomförande och övervakning av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och tillgänglighet i EU-finansiering trots obligatoriska krav. Revisionsrätten rekommenderar t.ex. lagstiftning, likabehandling och aktivt genomförande av den europeiska tillgänglighetslagen.⁷⁶

47 Boverket föreslog 2023 reviderade funktionella krav för byggd miljö⁷⁷ genom att ta bort standarder och detaljerade riktlinjer. De föreslagna ändringarna fick kritik⁷⁸ från funktionsrättsorganisationer och bransch. Regeringen har gett myndigheten i uppdrag att föreslå sänkta tillgänglighetskrav för studentbostäder⁷⁹.

48 Personer med funktionsnedsättning och deras organisationer har begränsade möjligheter att framföra klagomål om bristande krav på tillgänglighet⁸⁰, och ett splittrat ansvar, avsaknad av sanktioner och resurser för övervakning skapar nya hinder i samhället.

49 Myndigheter för samhällsbyggnad och konsumentfrågor med flera lämnade den europeiska standardiseringen av tillgänglighet, trots uppdrag i instruktioner⁸¹.

Rekommendationer artikel 9

- A. Upprätta en nationell handlingsplan med tillräcklig finansiering, specifika mål och tidsplan för att systematiskt undanröja befintliga hinder för tillgänglighet i hela landet.
- B. Inrätta en nationell en tillgänglighetsbyrå för att samordna standarder, riktlinjer, klagomål och övervakning av tillgänglighet och universell utformning inom olika sektorer inklusive representanter från funktionsrättsorganisationer.

⁷⁴ MFD [Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021](#) s 54

⁷⁵ [Inlämning Europeiska revisionsrätten, Europeiska revisionsrättens konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, juni 2022](#)

⁷⁶ [Revisionsrättens SR2023:20](#)

⁷⁷ BoV [Möjligheternas Byggregler](#)

⁷⁸ [Svar på Boverkets remiss om tillgänglighet](#)

⁷⁹ BoV [Bostäder för studenter](#) /

⁸⁰ [MFD-remiss 2021/0379-1](#)

⁸¹ Kommerskollegium [grön omställning](#) Sidan 23 avsnitt 4.4.3

- C. Säkerställ tillgänglighet genom universell utformning i all ny utveckling, inbegripet digitaliseringspolitik, innovationer och forskning som finansieras med offentliga medel i enlighet med artikel 4 och allmän kommentar 2.
- D. Se över regler och standarder för tillgänglighet i den byggda miljön, transporter, offentlig information och kommunikation, inklusive e-legitimation och nödsituationer.
- E. Inrätta ett övervakningssystem för att säkerställa efterlevnaden av obligatoriska tillgänglighetskrav och universell utformning vid offentlig upphandling.
- F. Säkerställ att statliga myndigheter deltar i standardisering och tillhandahåller finansiering för att organisationer för personer med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att delta.

Artikel 10 Rätt till liv

Se Civil Rights Defenders rapport inför den 30:e sessionen i FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 11 Risksituationer och humanitära nödsituationer

50 Det råder brist på inkluderande krisberedskap. Det finns ingen systematisk metod för att inkludera, säkerställa och följa upp rättigheter för personer med funktionsnedsättning i riskfyllda situationer och nödsituationer i politiken.

51 Det finns exempel på att säkerheten för personer med funktionsnedsättning inte har kunnat garanteras under olika kriser. Under covid-19-pandemin dröjde det flera veckor innan tillgänglig⁸² information⁸³ om coronaviruset blev tillgänglig på de ansvariga myndigheternas webbplatser. Många personer med funktionsnedsättning⁸⁴ upplevde inställda⁸⁵ vårdinsatser, dagliga aktiviteter och annat stöd i till exempel skolor. Många rapporterade sämre psykisk hälsa på grund av begränsningar i sin livssituation, isolering, försämrad ekonomi, ökad ångest och depression.⁸⁶⁸⁷

⁸²[Prop2022/23:42](#)

⁸³ Lind [Coronavirus](#)

⁸⁴ Funktionsrätt Riksförbunds [webbpost](#)

⁸⁵ SoS [Årsredovisning stödtjänster 2023](#)

⁸⁶ MFD [Pandemi och välfärdstjänster](#)

⁸⁷ Lyngbäck et al [Påverkan Covid-19 funktionshindrade medborgare](#)

52 Ännu viktigare är att dödligheten vid covid-19 under en period var mer än dubbelt så hög⁸⁸ bland personer som bodde på boenden med särskilda tjänster för vuxna jämfört med befolkningen i stort. Inga åtgärder vidtogs för att helt skydda personer med funktionsnedsättning från smittan. SKR (Sveriges Kommuner och Landsting)⁸⁹ begärde att det skulle införas en lag, om än tillfällig, som ger kommunerna möjlighet att göra egna prioriteringar under covid-19-epidemin, något som hotade rättssäkerheten. Mycket oroväckande är en färsk utredning⁹⁰ om framtida smittskydd som föreslår möjligheten att tvångsomplacera personer på LSS-boenden under en ny pandemi, något som också strider mot rättssäkerheten.

53 Trots att Coronakommissionen⁹¹ senare framhöll att avsaknaden av en plan för att skydda riskgrupper var ett problem som borde ha föranlett tidigare insatser, har inget gjorts för att skapa en mer inkluderande krisplan.

54 Stödmaterial för kommunikatörer togs fram under pandemin men implementerades inte trots översvämningar och en höjd hotnivå avseende terrorrisk till nivå 4 ("hög") på en 5-gradig skala⁹² i augusti 2023.

55 Kommunerna ändrar inte sina beredskapsplaner så att de omfattar personer med funktionsnedsättning. Femtio procent av kommunerna saknar utrymningsplaner för⁹³ boenden för personer med funktionsnedsättning. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har ingen information om tillgänglighet på akutmottagningar⁹⁴.

Rekommendationer artikel 11

- A. Säkerställ regelverk och praktik rutiner för tillgänglig information och kommunikation, tillgänglig beredskap, ett tillgängligt larmnummer utan krav på förhandsregistrering, tillgängliga åtgärder och handlingsplaner för information och kommunikation samt åtgärder och beredskap för att ge personer med funktionsnedsättning det stöd de behöver under kriser, katastrofer och humanitära nödsituationer.

⁸⁸ SoS [Covid-19 LSS](#)

⁸⁹ Funktionsrätt Sverige [Webbpost kommuner](#)

⁹⁰ [SOU2023:56](#)

⁹¹ [SOU2022:10](#)

⁹² Hotnivå [för myndigheter](#)

⁹³ Evakueringsplaner för SoS

⁹⁴ SVT [Skyddsrum](#)

- B. Involvera funktionsrättsorganisationer i utvecklingen av krisberedskapen.

Artikel 12 Likheter inför lagen

56 Regeringen har inte vidtagit några åtgärder för att övergå från ställföreträdande till stödjande beslutsfattande. Begränsade förslag från en statlig utredning som presenterades 2021⁹⁵ har inte genomförts. Utredningen har inte gjort någon analys av paradigmskiftet utan handlar om ställföreträdande beslutsfattande.

57 Svenska förarbeten tyder på att den gällande lagstiftningen är avgörande för skyddet av personer som saknar förmåga att själva sköta sina ekonomiska och personliga angelägenheter.⁹⁶ Högsta domstolen har understrukit att fysisk funktionsnedsättning som inte påverkar den kognitiva förmågan eller förmågan att fatta beslut, inte ger grund för förvaltarskap⁹⁷.

58 Under de senaste åtta åren har antalet personer som står under förvaltarskap enligt föräldrabalken (1949:381) ökat.⁹⁸ Lagrådet har uttryckt oro över risken för att restriktiva beslut kan fattas på alltför svaga grunder.⁹⁹

59 Personer med funktionsnedsättning får inte det stöd och den rättshjälp de behöver för att utöva sin rättskapacitet (se även artikel 13). I sällsynta fall där det finns ett juridiskt ombud finns det exempel på bedrägerier och personer som felaktigt ställts under förvaltarskap.¹⁰⁰

60 Det finns brister i nationell samordning, ojämlik tillgång och olika tolkningar i kommunerna till det stöd som kallas "Personligt Ombud", PO, ¹⁰¹inspirerat av case manager-system i Storbritannien¹⁰², för att stödja personer med funktionsnedsättning, främst med psykisk ohälsa.¹⁰³

⁹⁵ [SOU2021:36](#)

⁹⁶ [Prop.1987/88:124](#) s.132.

⁹⁷ [NJA 2018 s. 350](#)

⁹⁸ [County Administrative Boards, Överförmyndarstatistik, Förvaltarskap enligt föräldrabalken](#) 11 kap. 7 §.

⁹⁹ Prop. 1987/88:124 s 230.

¹⁰⁰ Stockholms tingsrätt, mål nr T 5920-21, 2022-04-21.

¹⁰¹ SoS [2023-9-8764](#)

¹⁰² PO-yrket [föds](#) Sida 7

¹⁰³ Förordning [SFS2013:522](#)

61 Befintliga lösningar för elektronisk identifiering utesluter personer med funktionsnedsättning med vårdnadshavare och är inte i linje med konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹⁰⁴.

Rekommendationer artikel 12

- A. Vidta omedelbara åtgärder för att ersätta ställföreträdande beslutsfattande med stödjande beslutsfattande, helt i enlighet med konventionen och den allmänna kommentaren 1 och säkerställ lika tillgång till stöd i hela landet.
- B. Inrätta ett nationellt övervakningssystem för gode män och förvaltare, till dess att en ny lag för beslutsstöd föreslås och implementeras.

Artikel 13 Tillgång till rättslig prövning

Denna text kompletterar den rapport som Civil Rights Defenders lämnat in till den 30:e sessionen i FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

62 Komplexiteten i förfarandena för att ansöka om stöd, lämna in klagomål och förstå beslut gör det nästan omöjligt att få upprättelse och göra anspråk på rättigheter hos förvaltningsmyndigheter och domstolar utan rättshjälp¹⁰⁵.

63 Bristen på kunskap och kompetens inom rättsväsendet, vissa tingsrätter och Brottsförebyggande rådet medger att det inte finns någon kännedom om CRPD¹⁰⁶. Barn med funktionsnedsättning anses inte trovärdiga i domstol.¹⁰⁷

64 Staten genom Justitiekanslern lägger ansvaret för processuella anpassningar på den offentliga försvararen, i ett mål som rör en man med autismspektrumtillstånd¹⁰⁸

65 En studie om situationen i förvaltningsdomstolarna i Sverige, som bland annat omfattar mål rörande lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), visar att parter utan rättligt ombud har

¹⁰⁴ [SOU2023:61](#) Sida 103 och 108

¹⁰⁵ Al Hasseini et al, Lunds universitet, [From Commitment to Reality, 2023](#) Kapitel 4

¹⁰⁶ Brå report 2016:8 "[Målsägandes medverkan i rättsprocessen](#)", 2016. p. 80-81.

¹⁰⁷ Al Hasseini et al, Lunds universitet, [From Commitment to Reality, 2023](#) sid 31 -33

¹⁰⁸ Chancellor of Justice, dnr. 6984-19-4.3.2, Skadeståndsanspråk mot staten med hänvisning till polis och åklagares agerande under en förundersökning och domstolsprocess.

förlorar i 92 procent av fallen, medan siffran sjunker till 74 procent i mål där den enskilde biträds av en advokat.¹⁰⁹

66 Ekonomiska hinder för tillgång till rättslig prövning är bland annat brist på tillgång till juridiskt biträde och rådgivning till överkomliga priser, särskilt i förvaltningsdomstolarna, och regeln om att förloraren betalar i samband med diskriminering¹¹⁰. Det har inte tagits något initiativ till att agera på förslag som bygger på forskning¹¹¹ om ojämlikhet för att ändra rättshjälpslagen och säkerställa behovet av juridiskt stöd¹¹².

67 Lägre inkomster och minskad finansiering för organisationer för personer med funktionsnedsättning och människorättsgrupper¹¹³ gör det ännu svårare att få tillgång till rättslig prövning. De flesta lokala stödcentrum som en gång startades med statlig projektfinansiering finns inte längre på grund av brist på hållbar finansiering från kommuner eller regioner¹¹⁴.

Rekommendationer artikel 13

- A. Säkerställ och övervaka effektiv fortbildning av personal inom rättsväsendet för att öka kunskapen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, inbegripen kunskap om våld mot personer med funktionsnedsättning och tillgänglighetskrav.
- B. Se över den svenska lagstiftningen för att säkerställa processuella och åldersanpassade anpassningar i straffrättsliga, civilrättsliga och förvaltningsrättsliga förfaranden.
- C. Genomför en omfattande översyn av rättshjälpslagen och undanröja ekonomiska hinder för att säkerställa tillgången till rättslig prövning, särskilt i förvaltningsdomstolar och rättsfall som rör diskriminering.

¹⁰⁹ Lorentzon et al [Ombudsfordel i förvaltningsmål – ett empiriskt bidrag till teorin om 'lawyer advantage'](#) 2022

¹¹⁰ EU-kommissionens [landrapport om icke-diskriminering Sverige](#) 2021, sid 9 avsnitt 5

¹¹¹ S. Wejedal, Thesis [Rätten till biträde](#), 2017 abstract

¹¹² Myndigheten för delaktighet, [Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning \(mfd.se\)](#), sid 52 och 54

¹¹³ Funktionsrätt Riksförbund, [Funktionsrättsbyrån projektrapport 2022](#)

¹¹⁴ J. Bolling, Allmänna Arvsfonden, [Utvärderingsrapport Brukarstödscentra](#), 2007

- D. Inrätta och finansiera oberoende rättsliga stödmekanismer för rättigheter för vuxna med funktionsnedsättning, med inspiration från de åtgärder som föreslås för barn (se artikel 7).

Artikel 14 Personlig frihet och säkerhet

Se Civil Rights Defenders rapport inför den 30:e sessionen i FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 15 Frihet från tortyr och grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

Se Civil Rights Defenders rapport inför den 30:e sessionen i FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 16 Frihet från utnyttjande, våld och övergrepp

Texten kompletterar den rapport som Civil Rights Defenders lämnat in till den 30:e sessionen i FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Se även artiklarna 6 och 7 om våld mot kvinnor och barn.

68 Personer med funktionsnedsättning utsätts fortfarande för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld både i barndomen och i vuxen ålder. Mer än dubbelt så många män med funktionsnedsättning som män utan funktionsnedsättning uppger att de utsatts för sexuellt våld i vuxen ålder. Sammantaget är riskökningen mer signifikant för kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med män med funktionsnedsättning.¹¹⁵

69 Varje form av funktionsnedsättning nästan fördubblade sannolikheten för att ha utsatts för psykisk misshandel, fysisk misshandel, sexuella övergrepp och mobbning av barn och ungdomar. Dessutom fördubblades risken för sexuellt utnyttjande.¹¹⁶ Barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar löper nästan dubbelt så stor risk att utsättas för frekventa trakasserier och mobbning i skolan.¹¹⁷

¹¹⁵ Myndigheten för delaktighet, [Våld mot personer med funktionsnedsättning](#), 2023 sid 31-32

¹¹⁶ Stiftelsen Allmänna Barnhuset and Myndigheten för delaktighet, [Mer utsatta än andra](#) (2023), p. 32 para 2

¹¹⁷ Friends, [Årsrapport](#) (2023), s. 8.

70 Trots frågor från FN:s övervakningskommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning ingår inte funktionshinder som en särskild grund i den svenska lagstiftningen om hatbrott.^{118 119} Nyligen föreslog en statlig utredning skydd relaterat till kön, men inget initiativ för att säkerställa skydd relaterat till funktionshinder.¹²⁰ Brottsbalken och tryckfrihetsförordningen skyddar inte personer med funktionsnedsättning från hot och hat på i samma lagar som andra grupper. Funktionsnedsättning ingår inte i den nationella statistiken över hatbrott och ingår inte heller i politiska insatser för att minska hatbrott, till exempel på nätet.

Rekommendationer artikel 16

- A. Förändra den svenska lagstiftningen om hatbrott och kränkningar så att den omfattar skydd för personer med funktionsnedsättning på samma villkor som andra grupper.

Artikel 17 Skydd för den personliga integriteten

71 Personer med funktionsnedsättning är fortfarande föremål för medicinsk behandling, tvångsåtgärder och restriktiva åtgärder inom psykiatrisk vård, men även i gruppboenden och¹²¹ särskilda boenden utan deras fria och informerade samtycke, särskilt personer som fortfarande står under förmyndarskap.¹²²

72 Detta sker också i strid med hälso- och sjukvårdslagen¹²³ och i enlighet med den kompletterande lagen om tvångsvård¹²⁴.

Rekommendationer artikel 17

- A. Vidta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder som är nödvändiga för att förhindra och stoppa medicinska behandlingar utan samtycke, tvångsåtgärder och restriktiva åtgärder.

¹¹⁸ Al Hasseini et al, Lunds universitet, [From Commitment to Reality](#), 2023 avsnitt 3.1.2

¹¹⁹ Independent Living Institute, [Implementering av ICERD, Hatbrott migranter med funktionsnedsättning](#), 2023

¹²⁰ , [SOU 2023:80, s. 32](#), kap 5.2, s. 55 inget förslag om att lägga till funktionsnedsättning i brottsbalken 29 kap 2.7 §

¹²¹ IVO-remiss [SOU2023:5](#)

¹²² [IVO 2023:14 s. 7](#)

¹²³ [SFS2017:30](#) para 4

¹²⁴ [SFS1991:1128](#)

Artikel 18 Fri rörlighet och medborgarskap

73 Den nuvarande regeringens reformagenda i det så kallade Tidö-avtalet¹²⁵¹²⁶ om migrationslagstiftningen saknar ett människorättsperspektiv¹²⁷ och missgynnar migranter med funktionsnedsättning¹²⁸. Det finns redan en hierarki mellan olika migrationsstatusar¹²⁹ som påverkar de sociala rättigheterna.

74 Alla former av välfärd såsom full tillgång till hälso- och sjukvård¹³⁰, rättigheter enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), såsom personlig assistans och särskilt boende är villkorade med antingen permanent uppehållstillstånd eller medborgarskap.

75 Det finns redan flera lagförslag som missgynnar migranter med funktionsnedsättning på olika sätt.¹³¹ Permanent uppehållsstatus föreslås tas bort och möjligheten att ansöka om medborgarskap föreslås begränsas med nya villkor,¹³² såsom krav på full förmåga att försörja sig själv i minst 8 år, villkor som missgynnar migranter med funktionsnedsättning. Personer som bor i Sverige med permanent uppehållstillstånd men utan medborgarskap riskerar att utvisas.

76 Rätten till fri rörlighet inom Sverige är inte garanterad, eftersom det kommunala självstyret innebär att en person kan förlora sin stödtjänst vid flytt till en annan kommun.

Rekommendationer artikel 18

- A. Se till att alla personer med funktionsnedsättning, oavsett migrationsstatus, kan få tillgång till individanpassat stöd för personer med funktionsnedsättning som en förutsättning för att de ska kunna åtnjuta ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter på lika villkor utan diskriminering.
- B. Utveckla ett nationellt regelverk för att bedöma rättigheter för personer med funktionsnedsättning i syfte att garantera jämlikhet i hela landet och möjliggöra fri rörlighet.

¹²⁵ Liberalerna [Tidö-avtalet](#)

¹²⁶ Arena idé [Integrationens slut](#)

¹²⁷ ILI ICERD [Migranter med funktionsnedsättning](#)

¹²⁸ MFD [Stödja migranter med funktionsnedsättning](#)

¹²⁹ MFD [Kartor mottagningssystemet](#)

¹³⁰ Migrationsverket [Medan du väntar](#)

¹³¹ ILI [Migranter med funktionsnedsättning](#)

¹³² [Dir2023:129](#)

Artikel 19 Självständigt boende och delaktighet i samhället

77 Sverige uppfyller inte konventionsstatens skyldighet att säkerställa frihet att leva i samhället och tillgång till individuellt stöd med samma valmöjligheter som andra.

78 Sedan LSS infördes¹³³ år 1994 har den rättsliga tillämpningen successivt urholkat de olika rättigheter som lagen ger, bland annat rätten till självbestämmande och personlig assistans, med följderna att möjligheten att bestämma över sitt eget liv har begränsats för många.

79 En lagändring den 1 januari 2023¹³⁴ avseende stärkt rätt till personlig assistans förväntades ge ökade möjligheter till personlig assistans för barn och personer med psykiska funktionsnedsättningar. Dessutom förväntades personer som förlorat sin personliga assistans mellan 2015 och 2022¹³⁵ ¹³⁶ beviljas assistans igen. Uppföljningen i november 2023 visar att rätten till assistans tvärtom har försvagats¹³⁷.

80 Rätten till personlig assistans är begränsad för personer över 66 år.¹³⁸ Personer med funktionsnedsättning som inte får stöd via LSS, kan få stöd via SOL men endast för "skälig levnadsstandard"¹³⁹ jämfört med rätten till goda levnadsvillkor¹⁴⁰ i LSS.

81 LSS och SOL:s rätt till stöd varierar också mellan kommunerna, vilket i praktiken hindrar personer från att byta bostadsort utan att riskera att förlora sitt stöd.¹⁴¹

82 Staten tar inte ansvar för kommunala LSS-insatser, varken när det gäller behovsbedömningar eller genomförande av godkända insatser.

83 Funktionsrättsorganisationer konstaterar kränkningar av rätten till aktivt deltagande i samhället¹⁴². Till exempel finns det betydande inskränkningar i rätten till ledsagning¹⁴³, en av rättigheterna i LSS, som också hindrar självbestämmande och full delaktighet i samhället.

¹³³ [SFS1993:387](#)

¹³⁴ SoS [ComNr9/2022](#)

¹³⁵ [HejaOlika artikel december](#) 2023

¹³⁶ [FK Statistik personlig assistans](#)

¹³⁷ [HejaOlika Artikelproblem](#) 2023

¹³⁸ [SFS1993:387](#) § 9 b

¹³⁹ [SFS2001:453](#) 4Kap §1for4

¹⁴⁰ [SFS1993:387](#) §7

¹⁴¹ SoS [2023-4-8476](#) s.9 och 49

¹⁴² [CRPD GC5](#)

¹⁴³ [SoS2023-6-8641](#)

84 Bristen på¹⁴⁴ tillgång till individuella stödtjänster och trygga, tillgängliga bostäder i samhällsgemenskapen på lika villkor begränsar också rätten att välja hur, var och med vem man ska bo.

85 Bland barn med omfattande behov varnar Socialstyrelsen för att¹⁴⁵ fler barn riskerar att flytta från sina familjer på grund av otillräckligt stöd.

86 I en färsk rapport¹⁴⁶ från Inspektionen för vård och omsorg uppmärksammas en oroväckande utveckling där tvångsåtgärder regelbundet används på boenden för personer med funktionsnedsättning. Antalet boende ökar och samlokalisering med daglig verksamhet och äldreboenden sker, vilket leder till institutionalisering.

Rekommendationer artikel 19

- A. Förtydliga i all lagstiftning som rör stödtjänster och serviceformer för personer med funktionsnedsättning, inklusive LSS, hur tjänsternas utformning och omfattning bidrar till att uppfylla artikel 19, i linje med Allmän kommentar nr 5, GC5.
- B. Säkerställ rätten till personlig assistans i lagstiftningen och att dess utformning, omfattning och nivå på kontantöverföringar i linje med GC5.
- C. Genomföra regelbunden årlig nationell övervakning av stöd till personer med funktionsnedsättning, inklusive LSS, för att säkerställa att kvaliteten på tjänsterna i hela landet överensstämmer med artikel 19 enligt GC5.
- D. Anta en handlingsplan inklusive tidsplan och finansiering för att säkerställa tillgång till säkra, tillgängliga och samhällsbaserade bostäder i linje med GC5 för att förhindra återinstitutionalisering.

Artikel 20 Personlig rörlighet

87 Trots lagstiftning från 1979 om tillgänglig kollektivtrafik finns det fortfarande otillgängliga fordon och busshållplatser enligt regeringens framstegsindikator.¹⁴⁷ Trafikanalysuppföljningsrapport visar på en

¹⁴⁴ ELLER [Avinstitutionalisering](#)

¹⁴⁵ [SoS 2017-12-19](#)

¹⁴⁶ SoS [Annual report support services 2023](#) Segnestam Larsson et al [Kommunala riktlinjer](#)

¹⁴⁷ [Statsbudgeten](#) 2024 Sida 111

positiv trend,¹⁴⁸ till skillnad från funktionsrättsorganisationers beskrivning¹⁴⁹ av bristande information och assistans vid resor, förutom fysiska hinder.

88 Den personliga rörligheten är nedsatt för personer i behov av ledsagarservice, inklusive personer som bor i "särskilt boende för äldre", gruppboenden och särskilda neddragningar för blinda personer.¹⁵⁰

89 Regioner, som ansvarar för offentlig upphandling av transporter, hävdar att de i stor utsträckning använder sig av obligatoriska tillgänglighetskrav¹⁵¹. Sedan privatiseringen av tågtransporterna i Sverige har trafiken drivits av en blandning av företag med gamla tågsätt och moderna tåg.

90 Färre personer beviljas färdtjänst. Föreslagna lagändringar av¹⁵² de negativa effekterna av domstolsavgöranden har inte genomförts.

91 Användare av anpassade bilar rapporterar om lokala skillnader och ökade kostnader för parkering, diskriminering på grund av brist på tillgängliga bensinstationer och¹⁵³ laddning¹⁵⁴.

Rekommendationer artikel 20

- A. Ta fram en nationell plan med reviderade indikatorer för att säkerställa rätten till personlig mobilitet med aktivt deltagande av funktionsrättsorganisationer över hela landet. Det handlar bland annat om assistans, hjälpmedel, tillgång till anpassade fordon, upphandling av färdtjänst inklusive skolskjuts och persontransporter till en rimlig kostnad.
- B. Uppdatera lagstiftningen för att säkerställa rätten till personlig rörlighet i hela landet med lättillgängliga klagomålsmekanismer och ersättning.

¹⁴⁸ Transport Analysis [Kollektivtrafikens tillgänglighet](#) 2023

¹⁴⁹ Funktionsrätt Stockholms län [Tillgängliga resor](#)

¹⁵⁰ Kommunikation från [SoS Press](#)

¹⁵¹ Public [Procurement Agency report](#) p.126

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/globalassets/dokument/publikationer/nationella-upphandlingsrapporten-2023.pdf>

¹⁵² Transportanalys [Tydligare kriterier för specialtransporter](#) 2023

¹⁵³ Policy för funktionella hinder [Nyhetsartikel](#) 2022

¹⁵⁴ Byggtjänst [Article laddstationer](#) 2021

Artikel 21 Yttrande- och åsiktsfrihet samt tillgång till information

92 För att möjliggöra tillgänglighetskrav för medieinnehåll som distribueras digitalt anses det nödvändigt att se över författningen. Frågor har också aktualiserats i propositionen om införlivande av den europeiska tillgänglighetslagen, där den svenska lagen har¹⁵⁵ begränsat definitionen av e-böcker i artikel 2, till skillnad från definitionen i artikel 3 i direktivet 41¹⁵⁶.

93 Rätten till alternativ och kompletterande kommunikation är inte tydligt uttryckt i någon lag.

94 Hatpropaganda mot personer med funktionsnedsättning omfattas inte av den nationella lagstiftningen¹⁵⁷

Rekommendationer artikel 21

- A. Undanröj hinder i all lagstiftning, inklusive grundlagen, för att möjliggöra krav på digital tillgänglighet, alternativ och kompletterande kommunikation och universell utformning för att säkerställa tillgång till information.
- B. Övervaka förekomsten av hatpropaganda på nätet och nedsättande uttryck om personer med funktionsnedsättning i medierna.

Artikel 22 Respekt för privatlivet

95 Åtgärder om delning av känsliga uppgifter mellan myndigheter avser till exempel barnkonventionen men inte konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹⁵⁸.

96 Frågor om dataskydd i samband med tekniska hjälpmedel och molntjänster har tagits upp¹⁵⁹.

97 Det finns farhågor om att risken ökar för ytterligare kränkning av respekten för privatlivet vid bedömningen av behovet av personlig assistans¹⁶⁰ med ökad uppmärksamhet av kriminella gäng och bedrägerier i välfärdssystemet.¹⁶¹

¹⁵⁵ [SFS2023:524](#)

¹⁵⁶ EU-direktiv [2019/882](#)

¹⁵⁷ Polismyndigheten [Fakta hatbrott](#)

¹⁵⁸ [Dir2023:146](#)

¹⁵⁹ DPforum [Personlig Integritet](#) 2022

¹⁶⁰ HejaOlika [Läget personlig assistans](#) 2023

¹⁶¹ TV4 [Välfärdssystem mjölkas](#)

98 Försäkringskassan och kommunerna använder ofta¹⁶² integritetskränkande arbetssätt bedöma behovet av stöd och olika tjänster, såsom personlig assistans och ledsagning, bland annat genom att följa upp tiden det tar att gå på toaletten eller duscha.

Rekommendationer artikel 22

- A. Ta fram kriterier för beslutsfattande och uppföljning för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning kan påverka vem som ska ha tillgång till uppgifter som kan utgöra en risk för deras integritet.
- B. Statliga riktlinjer måste tas fram för behovsbedömningar av tjänster, inklusive personlig assistans, för att säkerställa att de utförs på ett sätt som respekterar den personliga integriteten och är proportionerligt.

Artikel 23 Respekt för hem och familj

99 Stödet för lika möjligheter i familjer med barn eller vuxna med funktionsnedsättning uppvisar betydande brister¹⁶³ ¹⁶⁴. Bristande tillgång till alla former av stöd och utbredd okunskap på alla nivåer, inklusive hälso- och sjukvård, kommunalt stöd och service, samt inom barnomsorg och skola. Dessa brister påpekades redan 2011. Rapporten¹⁶⁵ ledde till vissa åtgärder, men på det hela taget är situationen i stort sett oförändrad, och ofta till och med sämre.

100 En mer restriktiv migrationspolitik genomförs nu i Sverige. Reformagendan¹⁶⁶ innehåller skärpta krav på möjligheten till familjeåterförening för migranter¹⁶⁷, bland annat ställs det mycket höga krav på ekonomisk förmåga och storleken på boendet. Detta drabbar i hög grad migranter med funktionsnedsättning.¹⁶⁸

Rekommendationer artikel 23

- A. Personer med funktionsnedsättning bör lagligen garanteras lika rättigheter i familjelivet, vilket inbegriper tillräckligt stöd från samhällets myndigheter för ett jämlikt föräldraskap. Detta stöd

¹⁶² HejaOlika [Personliga rättigheter](#)

¹⁶³ Swedish Disability Rights Federation [Föräldrar på olika villkor](#) 2022

¹⁶⁴ MFD [Föräldraskap](#) 2017

¹⁶⁵ Statens revisionsverk [Samordning](#) 2011

¹⁶⁶ Regeringens [webbmigreringsprioriteringar](#) insamlade dec2023

¹⁶⁷ [Stänga2023/24:18](#)

¹⁶⁸ ILI Internationella konventionen om icke-diskriminering [av migranter med funktionsnedsättning](#) 2023

bör omfatta lika stöd till familjer med barn med funktionsnedsättning, och dess effekter på lika ekonomiska möjligheter, hälsa och livsmöjligheter, särskilt för kvinnor, bör övervakas.

- B. Staten bör se till att barn med funktionsnedsättning inte skiljs från sina föräldrar mot deras vilja.

Artikel 24 Utbildning

101 Det svenska skolsystemet är inte inkluderande och vi ser en utveckling mot en alltmer segregerad skola, där färre elever med funktionsnedsättning får rimliga anpassningar eller särskilt stöd^{169.170171} Ett exempel är ändringar i skollagen gällande så kallade resursskolor¹⁷² och införandet av nödsolor, där elever som anses störa undervisningen kan placeras. Fler elever placeras i grundskolan för elever med intellektuell funktionsnedsättning,¹⁷³ antalet fortsätter att öka¹⁷⁴ och över 50 procent av dem är födda utanför Sverige.

102 Det svenska systemet med fritt skolval gör det fortfarande möjligt att avvisa en elev på grund av organisatoriska och ekonomiska utmaningar¹⁷⁵.

103 Varje år går cirka 15 procent av eleverna ut grundskolan utan fullständiga betyg,¹⁷⁶ och många av dessa elever har funktionsnedsättning.

104 Allt fler elever anmäler skolor till Diskrimineringsombudsmannen¹⁷⁷ för diskriminering i form av bristande tillgänglighet. I vissa fall anses bristen på rimliga anpassningar och särskilt stöd inte bara vara¹⁷⁸ ett brott mot skollagen utan även mot diskrimineringslagstiftningen.

¹⁶⁹ Giota, [Skolprestationer...över 50 år 2022](#) [Nyhet](#)

¹⁷⁰ [Skolinspektionens årsredovisning 2022](#)

¹⁷¹ [SPSM Årsredovisning 2022](#)

¹⁷² National Agency for Education [Aktuella regeländringar](#)

¹⁷³ DN [Fler elever i grundsärskola](#) 2023

¹⁷⁴ Skolverket [Skoltermer](#)

¹⁷⁵ Persson et al. Lund University [Fritt skolval för vem?](#) 2020

¹⁷⁶ Skolstatistikverket_ 2022/23

¹⁷⁷ DO, [Rapport som analyserar inkomna diskrimineringsanmälningar från elever med funktionsnedsättning](#), december 2023

¹⁷⁸ Malmö mot diskriminering [Press release 2023](#)

105 Ett betydande hinder för många elever med funktionsnedsättning är att det i dag finns ett krav på särskilda skäl¹⁷⁹ för att få tillgång till personlig assistans i skola och förskola.

106 Det anpassade skolsystemet uppvisar betydande brister, särskilt när det gäller andelen behöriga lärare och möjligheten att gå vidare till gymnasieskola, yrkeshögskola eller vuxenutbildning.

107 Det finns brister i stödet till elever även på gymnasie- och högskolenivå¹⁸⁰, där det finns en stor variation över landet.

108 Statsbidraget till folkhögskola är inte justerat för pågående inflation, vilket leder till uppsägningar av cirka 3 000 lärare¹⁸¹ och betydande nedskärningar i program som riktar sig till studenter med funktionsnedsättning, inklusive program som ger grundläggande behörighet till vidare studier. Även bidragen till studieförbunden¹⁸² skärs ned kraftigt, vilket innebär att viktig verksamhet för personer med funktionsnedsättning ställs in.

109 För närvarande är det inte möjligt att följa upp effekterna av de stödinsatser som barn och elever med funktionsnedsättning eventuellt kan få.¹⁸³ En färsk utredning¹⁸⁴ föreslår tydligare och tydligare ansvar för att säkerställa att villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i alla skolformer kontinuerligt följs upp.

Rekommendationer artikel 24

- A. Utarbeta en handlingsplan för att säkerställa inkluderande och icke-diskriminerande utbildning inom skolsystemet för alla barn och elever med funktionsnedsättning i linje med den allmänna kommentaren 4.
- B. Följ upp hur skolan fullgör sitt kompensatoriska ansvar. Kraven måste följas och tydliga konsekvenser bör införas vid bristande efterlevnad.
- C. Säkerställa möjligheten till fortsatt vuxenutbildning och yrkesutbildning för elever i det anpassade skolsystemet.

¹⁷⁹ FK [Assistansersättning för barn](#)

¹⁸⁰ Sveriges förenade studentkårers [Kartläggning stöd](#) 2023

¹⁸¹ HejaOlika [Folkhögskolor 2023](#)

¹⁸² [Vuxenutbildningsrådets budget 2023](#) /

¹⁸³ Sydsvenskan [Villkor för barn med funktionsnedsättning](#) 2023

¹⁸⁴ [SOU2023:96](#)

Artikel 25 Hälsa

110 På gruppnivå¹⁸⁵ uppger personer med funktionsnedsättning sämre levnadsvillkor, ohälsosamma levnadsvanor och sämre hälsa¹⁸⁶ jämfört med befolkningen i stort. På många folkhälsofrämjande områden har personer med funktionsnedsättning sämre villkor¹⁸⁷ än befolkningen i stort. Det finns stora skillnader i tillgången till hälso- och sjukvård mellan regionerna.

111 Risken för självmord ökar fortfarande för unga och¹⁸⁸ flera studier har inkommit med förslag från ungdomar för att förbättra den psykiska hälsan¹⁸⁹. Myndigheter presenterade i september 2023 ett förslag till strategi för psykisk hälsa och suicidprevention¹⁹⁰.

112 Personer med funktionsnedsättning riskerar senare diagnos och behandling och därmed sämre prognos för tillfrisknande vid allvarliga sjukdomar.¹⁹¹ Kvinnor som får vård enligt LSS löper nästan dubbelt så stor risk att dö i bröstcancer jämfört med andra bröstcancerpatienter. Personer med kronisk psykisk sjukdom som drabbas av stroke opereras i nacken i mindre utsträckning jämfört med andra strokepatienter.

113 Den förväntade livslängden är också kortare bland personer med vissa funktionsnedsättningar, till exempel bland personer med autism är den förväntade livslängden¹⁹² 16 år kortare och bland personer med psykisk ohälsa är den förväntade livslängden mellan 10 och¹⁹³ 20 år kortare än i befolkningen i allmänhet.

114 Barn och ungdomar med¹⁹⁴ funktionsnedsättning uppger också¹⁹⁵ att de är mindre nöjda med livet, har sämre självskattad hälsa och fler självrapporterade hälsoproblem än andra barn.

115 En nyligen genomförd undersökning¹⁹⁶ av hälsotillståndet hos personer med psykiska funktionsnedsättningar visade att vanliga

¹⁸⁵ [FHM Hälsa funktionsnedsättning 2023](#)

¹⁸⁶ [SCB Statistik funktionsnedsättning 2022 /](#)

¹⁸⁷ [FHM Hälsa funktionsnedsättning 2023](#)

¹⁸⁸ [FHM-statistik Självmord](#)

¹⁸⁹ [FHM Ungas psykiska hälsa](#)

¹⁹⁰ [FHM Suicidstrategi](#)

¹⁹¹ [SoS Insatser och stöd 2019](#)

¹⁹² [Autism Registerstudie om livslängd](#)

¹⁹³ [NSPH Leva med psykisk ohälsa](#)

¹⁹⁴ [FHM Barn med funktionsnedsättning 2021-2022](#)

¹⁹⁵ [FHM Press release Unga med funktionsnedsättning 2023](#)

¹⁹⁶ [SoS2023-10-8755](#)

somatiska tillstånd som diabetes, fetma och kroniskt obstruktiv lungsjukdom, KOL, var upp till fem gånger vanligare i denna grupp jämfört med befolkningen i allmänhet. Munhälsan var också sämre än hos befolkningen i allmänhet. På samma sätt var risken för självskadebeteende, självmord och död av andra orsaker än självmord signifikant högre inom denna grupp jämfört med befolkningen i stort.

116 En tioårig strategi inom området psykisk hälsa och självmord¹⁹⁷¹⁹⁸ lanserades hösten 2023, men utan tillräckliga resurser kommer den inte att kunna genomföras.

117 Det finns betydande problem när det gäller situationen och bristen på uppgifter om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter¹⁹⁹ för personer med funktionsnedsättning.

118 Personer med funktionsnedsättning drabbas hårdare än andra grupper i hälsokriser, vilket kunde observeras under covid-19-pandemin, då dödligheten i viruset var så hög som 6,8²⁰⁰ procent bland personer som fick personlig assistans. Detta förklaras av både ökad känslighet för viruset under vissa förhållanden och otillräcklig krishantering, särskilt när det gäller smittskyddsåtgärder.

119 Under den pågående pandemin och i efterdyningarna av lågkonjunkturen, där sjukvården tvingas göra svåra val, har en mycket oroande diskussion²⁰¹ uppstått om vårdens prioritering utifrån bedömning av biologisk ålder²⁰².

Rekommendationer artikel 25

- A. Ta fram en nationell handlingsplan för att kontinuerligt identifiera och åtgärda ojämlikheter i hälsa, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa, hälso- och sjukvård, hälso- och sjukvård och tandvård kopplad till funktionsnedsättning.
- B. Övervaka lika tillgång till hälso- och sjukvård i alla regioner baserat på disaggregerade data om funktionsnedsättning och intersektionellt perspektiv.
- C. Vidta omedelbara åtgärder för att eliminera diskriminerande strukturer som påverkar skillnader i överlevnad inom somatisk vård.

¹⁹⁷ [FHM Nationell strategi](#)

¹⁹⁸ [MFD Ny strategi psykisk hälsa](#)

¹⁹⁹ [RFSU Vill du ligga med mig då](#)

²⁰⁰ [SoS2021-8-7520](#)

²⁰¹ [TV4 Vården måste välja bort patienter 2023 -](#)

²⁰² [SKR Prioriteringar vårdresurser](#)

- D. Säkerställa funktionsrättsperspektivet i strategin för psykisk hälsa och suicidprevention, med uppföljning av utfall.

Artikel 26 Habilitering och rehabilitering

120 Det finns stora skillnader mellan regionerna när det kommer till rehabilitering, habilitering och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning²⁰³ och när det gäller tillhandahållande av tjänster och kvaliteten på tjänster som rör uthållighet och intensitet. Eftersom organisation, överenskommelser och ansvarsfördelning mellan huvudmännen kring rehabilitering och habilitering varierar över landet är det omöjligt att uppnå likvärdighet.

121 Det saknas statistik och undersökningar inom rehabiliterings- och habiliteringsområdet, både nationellt och regionalt. Jämförelser och uppföljningar är därför svåra att genomföra. Intressenterna menar att det är en utmaning och att det kan påverka tillgången till rehabilitering och habilitering, till exempel olika hjälpmedel.

Rekommendationer artikel 26

- A. Följ upp och säkerställ lika tillgång till kvalificerad rehabilitering och habilitering i hela landet.
- B. Inför snarast nationella riktlinjer för rehabilitering, habilitering och olika typer av hjälpmedel för att uppnå likvärdighet över hela landet.

Artikel 27 Arbete och sysselsättning

122 Arbetsmarknadspolitiken för personer med funktionshinder är kraftigt eftersatt. Sedan 1980, då lönesubventioner till arbetsgivare infördes och Samhall²⁰⁴ grundades, har inga större reformer genomförts. Under 2021 gick funktionsrättsorganisationer samman²⁰⁵ i ett förslag med 73 åtgärder som skickades till regeringen, varav 22 var direkt kopplade till artikel 27²⁰⁶. En annan del fokuserar på situationen för flyktingar med funktionsnedsättning där situationen har förvärrats efter nya regeringsbeslut under 2023 (se artikel 18).

²⁰³ [SoS 2023-2-8373](#)

²⁰⁴ Samhall [Sveriges största statliga bolag](#)

²⁰⁵ [Lista över OPD:s 73-punktsprogram](#)

²⁰⁶ OPD [75-punktsprogram](#) s.10 – 15

123 Omkring 81 procent av befolkningen uppger att de har arbete. För personer med "nedsatt arbetsförmåga" uppger cirka 44 procent²⁰⁷, och fler män (51 procent) än kvinnor (39 procent) att de arbetar²⁰⁸. Var tredje person med funktionsnedsättning utsattes för diskriminering på arbetsplatsen. Datainsamlingen har förändrats över tid vilket gör den svår att jämföra.²⁰⁹

124 Det finns mål för att öka jämställdheten, och att skaffa sysselsättning för personer födda utanför Sverige i offentlig anställning men inte för personer med funktionsnedsättning²¹⁰. Regeringen svarade²¹¹ på frågan varför, genom att hänvisa till grundlagens krav på "förtjänst och skicklighet" i statsförvaltningen²¹².

125 Praktikprogrammet 2016–2023 för myndigheter som omfattar personer med funktionsnedsättning och "nyanlända" nådde 100 personer med funktionsnedsättning 2022 (mål 500).²¹³

126 Det har blivit svårare att få sysselsättningsstöd. Det rapporteras att den bedömningsprocess för "nedsatt arbetsförmåga" som krävs för att få stöd från Arbetsförmedlingen för personer med funktionsnedsättning i genomsnitt tar cirka ett år att genomföra²¹⁴.

127 Budgetanslagen till Arbetsförmedlingen har minskat sedan 2019, medan budgeten för Samhall ökade för 2024²¹⁵ trots hård kritik från Riksrevisionen.²¹⁶ I december 2023 aviserade regeringen en översyn av Samhall²¹⁷, men fortfarande har inget initiativ tagits för att säkerställa dialog och snabb tillgång till rimliga anpassningar i linje med rekommendationerna i FN:s konvention nr 45/2018²¹⁸ (förutom att offentliggöra meddelandet på webben).

²⁰⁷ SCB [Var tredje person med funktionsnedsättning har diskriminerats i arbetslivet \(scb.se\)](https://www.scb.se/Var-tredje-person-med-funktionsnedsattning-har-diskriminerats-i-arbetslivet)

²⁰⁸ SCB [Arbetsmarknad för personer med funktionsnedsättning](https://www.scb.se/Arbetsmarknad-for-personer-med-funktionsnedsattning)

²⁰⁹ SCB [Förutsättningar i arbetslivet](https://www.scb.se/Forutsattningar-i-arbetslivet) Page 121

²¹⁰ [Statsbudgeten, avsnitt 4.1](https://www.scb.se/Statsbudgeten-avsnitt-4.1), s.41

²¹¹ [Skriftligt svar till Funktionsrätt Sverige från Lena Micko](https://www.scb.se/Skriftligt-svar-till-Funktionsratt-Sverige-fran-Lena-Micko) Oktober 2020

²¹² [Regeringsformen](https://www.scb.se/Regeringsformen) 12 kap 5 §

²¹³ [Swedish Agency for Public Management Uppföljning praktikplatser 9](https://www.scb.se/Swedish-Agency-for-Public-Management-Uppfoljning-praktikplatser-9)

²¹⁴ Almega [Så bryter vi långtidsarbetslösheten](https://www.almega.se/Sa-bryter-vi-langtidsarbetslosheten) Diagram 6

²¹⁵ Regeringens [budgetproposition 2024](https://www.regeringen.se/budgetproposition-2024)

²¹⁶ Statens revisionsverk [RiR2023:14](https://www.srv.se/RiR2023:14)

²¹⁷ [Stjörnskr2023/24:51](https://www.stjornarskr.se/Stjornarskr2023/24:51)

²¹⁸ [CRPD/C/23/D/45/2018](https://www.crp.se/CRPD/C/23/D/45/2018) TILL 9

128 Kommuner kan få statsbidrag för "Daglig verksamhet för personer med intellektuell funktionsnedsättning" (LSS), Verksamheten omfattas inte av svensk arbetsmarknadslagstiftning och arbetsmiljöregler.

129 Ungefär 1 av 10 av alla ungdomar i åldern 16–29 år varken arbetar eller studerar under ett år. Många av dessa ungdomar har en funktionsnedsättning eller väntar på en diagnos som behövs för att få stöd, och de blir kvar längre utan arbete eller studier. Stödet ges av kommunerna på frivillig basis – med stora skillnader över landet.²¹⁹.

130 En statlig utredning har inletts för att begränsa den totala nivån på inkomstbidrag och bidrag till hushållen och "öka incitamenten för sysselsättning." Funktionshinder nämns, men inte den ökade risken för fattigdom²²⁰.

Rekommendationer artikel 27

- A. Sätt upp mål och upprätta en nationell handlingsplan för sysselsättning i offentlig sektor, med översyn av författningen om det anses nödvändigt.
- B. Inkludera funktionsrättsorganisationer i en fullständig översyn av arbetsmarknadspolitiken till stöd för personer med funktionsnedsättning, säkerställa tillgång till personligt och individanpassat stöd med tillräcklig finansiering, i en inkluderande process som tar hänsyn till ålder, kön och intersektionalitet.
- C. Inrätta lämpligt och likvärdigt stöd i hela landet, inklusive anpassad yrkesvägledning och praktik, för unga med funktionsnedsättning som varken arbetar eller studerar.

Artikel 28 Tillräcklig levnadsstandard och socialt skydd

131 Fattigdomsriskerna för personer med funktionsnedsättning har ökat i snabb takt i Sverige jämfört med andra EU-länder²²¹ under decennier när de sociala förmånerna har minskat²²². Köpkraften för hushåll med barn och två medelinkomsttagare ökade med 74 procent 1992-2018, jämfört med en ensamstående sjukpenningtagare på garantinivå där

²¹⁹ MUCF [Fokus 23](#)

²²⁰ [Dir2023:70](#)

²²¹ EUF: s [rapport om mänskliga rättigheter nr 4](#)

²²² FK [Socialförsäkring i siffror 2023 s.16](#)

köpkraften ökade med 7 procent²²³. De senaste åren har det varit hög inflation. ²²⁴.

132 Den maximala aktivitetsersättningen för nedsatt arbetsförmåga²²⁵ täcker endast cirka 93 procent av skäliga levnadskostnader²²⁶ som Konsumentverket beräknat före skatt²²⁷. Skatten är högre för förmånstagare än för personer med anställning. Tillkommande och stigande kostnader för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning²²⁸ gör att många blir beroende av anhöriga för att täcka stigande kostnader för boende etc.

133 Det är svårt att få sjuk- och aktivitetsstöd i och med administrativ börda att söka stöd²²⁹ och lokala skillnader är vanliga.²³⁰ En av fem som nekas stöd kontaktas av beslutsfattande myndighet.²³¹ Allt fler, 40 procent, tvingas ansöka om försörjningsstöd, ²³²en förmån som är avsedd för tillfälligt stöd.

134 Förslag från en statlig utredning om att analysera och följa upp ekonomisk jämlikhet för personer med funktionsnedsättning har inte genomförts²³³. En ny statlig utredning för att "stärka den ekonomiska tryggheten för personer som har sjukpenning eller aktivitetsersättning genom att säkerställa en ändamålsenlig beräkning av ersättningen"²³⁴ planerades och påbörjades i september 2022, men avbröts av den nya regeringen i december 2022.

Rekommendationer artikel 28

- A. Säkerställ genomförandet av artikel 28 och målen för hållbar utveckling för att minska risken för fattigdom och stoppa ytterligare tillbakagång genom åtgärder för att säkerställa ekonomisk trygghet för personer med funktionsnedsättning som inte kan arbeta.

²²³ [ISF2022:2](#) p 5 och 6

²²⁴ FK [Socialförsäkringen vid hög inflation \(forsakringskassan.se\)](#)

²²⁵ FK [Aktivitetskompensation](#)

²²⁶ Konsumentverket : [Nödvändiga kostnader för hushållen](#)

²²⁷ FUB, Fångad i Fattigdom, (kommande) 2024, s.19

²²⁸ [SOU2021:14](#) s.95, sista stycket avsnitt 6.3.1

²²⁹ Europeiska kommissionen, [Social protection for pwd](#) s. 65, 87 sök i Sverige efter mer information.

²³⁰ SoS [Årsredovisning stödtjänster](#) 2023

²³¹ SVT [Nyhetsartikel](#)

²³² [ISF 2021:2](#)

²³³ [SOU2022:40](#)

²³⁴ [Dir2022:62](#)

- B. Säkerställ tillgängliga informations- och ansökningssystem för stöd till personer med funktionsnedsättning, besluts- och klagomålsmekanismer, som gäller för Försäkringskassan och kommunal nivå.

Artikel 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet

135 Ändringar har gjorts i vallagen om assistans till personer med funktionsnedsättning i vallokalen²³⁵ men ändå kan vissa personer med funktionsnedsättning inte rösta av olika skäl, till exempel bristande information från vårdnadshavare eller stöd för att ta sig till vallokalen²³⁶. Regeringens planerade utredning om slutna omröstning ställdes in 2022²³⁷.

136 Det finns ingen systematisk process för incidentrapportering och uppföljning när personer med funktionsnedsättning inte kan rösta²³⁸. Fel material i punktskrift skickades ut vid valet 2022²³⁹.

137 Checklista för tillgängliga vallokaler som tagits fram av Myndigheten för delaktighet²⁴⁰ är frivillig och det finns olika lokala åtgärder.

138 Utmaningar för politiker med funktionsnedsättning är bland annat bristande tillgänglighet och dubbla kostnader för resor²⁴¹.

139 En enkätundersökning i samarbete med Public Serviceföretagen som vände sig till personer med funktionsnedsättning efter de allmänna valen 2022²⁴² visade att 1 av 4 uppgav att de inte hade fått tillräcklig information för att kunna avgöra hur de skulle rösta. 96 procent av dem sa att media inte tog upp frågor som var viktiga för dem.²⁴³

140 Det finns inga uppdelade uppgifter för funktionsnedsättning och nationell uppföljning av mål 16.7.1 och 16.7.2²⁴⁴

²³⁵ [SOU2021:96](#)

²³⁶ Funktionsrätt Hinder [att rösta i valet 2022](#)

²³⁷ SRF [Valhemlighet ska gälla alla 2022](#)

²³⁸ [DO-remiss SOU2021:96](#)

²³⁹ Valmyndighetens [webbpost](#) 2022

²⁴⁰ MFD [Checklista för tillgängliga val](#)

²⁴¹ EDF: s [rapport om mänskliga rättigheter nr 6](#) sida 42

²⁴² Funktionsrätt Riksförbundets [valundersökning](#) 2022

²⁴³ Swedish Disability Rights Federation [Funktionsrättsfrågor I valet 2022](#)

²⁴⁴ SCB:s [Agenda 2030, mål 16](#)

Rekommendationer artikel 29

- A. Genomdriv lagstiftning med tillgängliga vallokaler av hög standard över hela landet med lättfunna klagomålsmekanismer för systematisk uppföljning, sanktioner och ändringar.
- B. Implementera incidentrapportering när personer med funktionsnedsättning inte kan rösta, med systematisk uppföljning och åtgärder.
- C. Starta en utredning om makt/inflytande i samhället för personer med funktionsnedsättning och andra missgynnade grupper som föreslogs 2014 för att fastställa åtgärder och uppföljning relaterat till SDG 16.7.2.

Artikel 30 Deltagande i kulturliv, rekreation, fritid och idrott

141 Personer med funktionsnedsättning har inte²⁴⁵ samma möjligheter att delta i kultur- och fritidsaktiviteter som den övriga befolkningen. Statens kulturråd ställer tillgänglighetskrav²⁴⁶ på verksamheter som får statligt stöd, men dessa krav följs inte upp på ett effektivt sätt.

142 Unga personer med funktionsnedsättning deltar i idrott och fysisk aktivitet i betydligt lägre utsträckning än andra i samma åldersgrupp. Forskning visar²⁴⁷ att detta beror på brist på kunskap, resurser och inkludering. En statlig utredning konstaterar²⁴⁸ att det saknas en sammanhållen nationell struktur för att främja fysisk aktivitet, särskilt för personer med funktionsnedsättning. En av rekommendationerna från utredningen är att hälso- och sjukvårdslagen ändras så att den omfattar rätten till hjälpmedel för fritidsaktiviteter.

Rekommendationer artikel 30

- A. Utveckla nationella riktlinjer för tillgänglighet och övervaka tillgängligheten för alla inom offentligt finansierad kultur och idrott på statlig, regional och kommunal nivå.
- B. Säkerställ och övervaka tillgången till lekplatser, fritidsaktiviteter, idrottslektioner i förskolor och skolor för barn med funktionsnedsättning. Undanröj regionala skillnader och skillnader mellan pojkar och flickor för att garantera fysisk hälsa och social inkludering för alla barn.

²⁴⁵ MFD [Aktiv fritid](#) 2020

²⁴⁶ Swedish Arts Council [Tillgängligt kulturliv](#)

²⁴⁷ Centrum för idrottsforskning [Aktiva och inaktiva i skola och på fritid](#)

²⁴⁸ [SOU2023:29](#)

Särskilda skyldigheter (artiklarna 31–33)

Artikel 31 Statistik och datainsamling

143 Frågorna för att identifiera funktionshinder har ändrats flera gånger i förhållande till Eurostat, vilket gör det svårt att göra jämförelser²⁴⁹.

Regeringen säger att uppgifterna från arbetsmarknadsstatistiken inte kommer att vara jämförbara med tidigare år²⁵⁰. Andelen personer med funktionsnedsättning sjönk till 10 procent²⁵¹. Ingen analys har hittats om effekterna av uppföljningen av de globala målen eller utfall relaterade till implementering och uppföljning av konventionen.

144 SCB har gjort en särskild rapport om de globala målen för hållbar utveckling 2020, ²⁵²men den senaste nationella uppföljningen omfattar inte data om funktionsnedsättning, inte ens när det finns data för diskriminering, mål 10²⁵³.

145 Regeringen har gett SCB i uppdrag att se över metoderna för att samla in uppgifter om levnadsförhållanden, bland annat användningen av "registerdata" för bidragstagare. En rapport ska lämnas den 31 januari.²⁵⁴ SCB tar upp budgetåtstramningar som ett hinder för datainsamling.²⁵⁵

146 Funktionsrättsorganisationer är inte involverade i indikatorer för att följa upp resultat av funktionshinderspolicen trots förslag om att hämta inspiration från FN:s resurspank. Till exempel använder regeringen fortfarande antalet nya tillgänglighetsåtgärder för busshållplatser som en indikator för att visa framsteg²⁵⁶.

147 Bristen på uppdelad data har tagits upp, till exempel när det gäller våld, från MFD:s sida²⁵⁷. Bristen på uppgifter från personer med funktionsnedsättning som bor i "särskilda boenden", personer med psykisk eller kognitiv funktionsnedsättning eller flyktingar har inte åtgärdats.

²⁴⁹ SCB [Fråga för att mäta funktionsnedsättning](#)

²⁵⁰ [Statsbudgeten för 2023](#), s.109

²⁵¹ SCB [Arbetsmarknad för personer med funktionsnedsättning 2023](#) /

²⁵² SCB : [Lämnar ingen på efterkälken](#).

²⁵³ SCB [Lägesrapport 2022 Agenda 2030](#) s.23

²⁵⁴ SCB [Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning](#)

²⁵⁵ SCB, [Budgetproposition 2022-2024](#) s.32

²⁵⁶ [Statsbudgeten 2024](#), s.111

²⁵⁷ MFD, [Våld mot personer med funktionsnedsättning 2023](#) p.43

148 Problemen med bristen på uppdelning av det lokala självstyret har inte åtgärdats. Olika metoder används för att säkerställa likabehandling oavsett var du bor.

149 Riksrevisionen har kritiserat regeringen för att inte ha följt upp brister hos den statistikansvarige myndigheten i skolan²⁵⁸ och en rapport från en utredning presenterades den 15 december 2023²⁵⁹. Se även artikel 24.

Rekommendationer artikel 31

- A. Utveckla förfaranden för samordnad, systematisk insamling av uppdelad data, inklusive mångfalden av funktionsnedsättningar, för att möjliggöra intersektionell analys och uppföljning av resultaten av åtgärder i hela landet för att genomföra konventionen.
- B. Fastställ indikatorer, i en inkluderande process med funktionsrättsorganisationer, för att möjliggöra övervakning av implementering och resultat för rättvisa jämförelser relaterade till indikatorer som rör mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, med beaktande av både CRPD och Agenda 2030.

Artikel 32 Internationellt samarbete

150 I november 2022 beslutade regeringen om budgetbegränsningar i betalningarna till internationell utveckling²⁶⁰. Ny riktning för utveckling med närmare koppling till handel och återuppbyggnad av Ukraina²⁶¹, även om det är viktigt, hade FN-förbundet Sverige redan tagit upp negativa effekter för fattiga och missgynnade personer i andra delar av världen²⁶².

151 Funktionshinder nämns inte i Sidas strategi för Sveriges humanitära bistånd 2021–2025²⁶³. Det finns ingen kontaktpunkt för funktionshinder på SIDA.²⁶⁴

²⁵⁸ [Statsrådets skrivelse 2022/23:76](#)

²⁵⁹ [Dir2022:73](#)

²⁶⁰ [SIDA:s kommunikation april 2022](#)

²⁶¹ [Statsrådets webb 15 december 2023](#)

²⁶² Svenska FN-förbundet, [Webbbudgetnedskärningar artikel](#) 2023

²⁶³ [Regeringens strategi för Sveriges humanitära bistånd genom Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete \(Sida\) 2021–2025](#) Sökord funktionsnedsättning

²⁶⁴ Hudson, masteruppsats, [Disability Discomfort in Development](#), 2023 sid 14, 41 och

152 Enligt SIDA visar OECD-DAC:s markör för funktionshinder att 0,25 procent av alla insatser under 2022 hade funktionshinder som primärt syfte.²⁶⁵

Rekommendationer artikel 32

Säkerställa inkludering av rättigheter för personer med funktionsnedsättning genom en tvåspårsstrategi som kan övervakas med avseende på resultat genom att:

- A. Utse en kontaktpunkt för personer med funktionsnedsättning som ska fastställa "smarta" mål för inkludering av rättigheter för personer med funktionsnedsättning och uttryckligen inkludera målgruppen "personer med funktionsnedsättning" i strategier och politik för att öka antalet riktade åtgärder för personer med funktionsnedsättning och säkerställa en tvåspårsstrategi.
- B. Utveckla specifika krav med uppdelade data och ett intersektionellt förhållningssätt för myndigheter och aktörer som arbetar med internationell utveckling för att öka kunskapen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i utvecklings- och humanitärt arbete.

Artikel 33 Genomförande och övervakning på nationell nivå

153 Rekommendationer från FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har spridits men ingen har genomförts fullt ut, med undantag för inrättandet av en nationell institution för mänskliga rättigheter.

154 Regeringen betonade under 2022 "Att integrera funktionsrättsperspektivet i fler politiska och samhällsliga områden är fortsatt ett fokus".²⁶⁶ Regeringen nämner dock inte termen samordningsmekanism i någon rapport om konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Den enda kontaktpunkten finns fortfarande på Socialdepartementet. Samma

²⁶⁵ Information via e-post till en organisation, den publiceras inte på webben. Se även figur 2 [Tracking disability inclusive development: Making the most of the policymaker of the disability/DAC disability inclusion policy för att främja jämlikhet och inkludering i internationellt utvecklingsbistånd och humanitärt bistånd.](#)

²⁶⁶ [Regeringens politiska uttalande 2022](#)

avdelning administrerar den interdepartementala arbetsgruppen, som beskrivs i svaret på fråga 1 e) LoIPR.²⁶⁷

155 Synen på mänskliga rättigheter utvecklas inte i funktionshinderpolitiken. Regeringen nämner inte Socialdepartementet som ett av de ansvariga departementen för nationell politik som rör demokrati och mänskliga rättigheter på webbplatsen²⁶⁸.

156 Det finns ingen formell roll för funktionshinderorganisationer för att säkerställa ett aktivt deltagande i beslutsfattande och övervakning i linje med den allmänna kommentaren 7. Behovet av en förstärkt dialog med civilsamhällets organisationer när det gäller rapportering och genomförande av mänskliga rättigheter lyftes fram i rapporten till CESCR 2021²⁶⁹. En arbetsgrupp med civilsamhällesorganisationer, inklusive funktionsrättsorganisation, Länsstyrelsen och Socialdepartementet har tagit fram ett förslag om att gå från ad hoc till en systematisk nationell mekanism för rapportering och uppföljning²⁷⁰. Mötena avbröts efter regeringsskiftet 2022.

157 Funktionshinderspolitiken delegeras till myndigheter utan mandat att ändra lagstiftning och policy. Myndigheten för delaktighet "fullgör sitt uppdrag genom att följa och analysera utvecklingen, föreslå metoder, riktlinjer och vägledningar, sprida kunskap och initiera forskning och annat utvecklingsarbete samt ge stöd och förslag till åtgärder till regeringen" ²⁷¹

158 Sverige har saknat en nationell övervakningsmekanism **för att främja, skydda och övervaka** genomförandet av konventionen sedan den 14 januari 2009 då konventionen trädde i kraft. En statlig utredning från 2009 om hur man ska uppfylla artikel 33.2 som fastställer behovet av individuella och allmänna klagomål för att "skydda" konventionen²⁷² lämnades utan någon åtgärd. År 2022 inrättades Nationella MR-institutet med uppgift att utgöra den nationella övervakningsmekanismen, men utan mandat att hantera enskilda klagomål.

²⁶⁷ [CRPD/C/SWE/CO/2-3](#)

²⁶⁸ [Regeringens webbsida Demokrati och mänskliga rättigheter](#), samlad 2023-10-30

²⁶⁹ Regeringens [svar på LoIPR om CESCR](#) mottaget den 1 november 2021, punkt 2

²⁷⁰ Nationella mekanismer för rapportering och uppföljning [av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter](#)

²⁷¹ Sverige Common [Core Document](#), punkt 135 (och 94)

²⁷² [SOU2009:36](#) s.41

159 Det nationella MR-institutet har inte mandat att pröva enskilda klagomål eller gruppklagomål, inte heller att hänskjuta ärenden till domstol eller delta i rättsliga förfaranden, och de upprätthåller inte databaser med information om praxis i samband med genomförandet av konventionen i enlighet med riktlinjerna för oberoende övervakningsmekanismer²⁷³. Vissa frågor relaterade till artikel 33.2 togs upp i november 2023 vid högnivåkonferensen om ansökan om A-status till Global Alliance of National Human Rights Institutes, GANHRI. Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter, OSSE och civilsamhällesorganisationer uttryckte oro över det begränsade mandat som inte omfattar enskilda klagomål, oberoende och civilsamhällesorganisationers medverkan²⁷⁴.

160 Bristen på skydd, tillgång till rättslig prövning och upprätthållande av rättigheter har tagits upp av CEDAW-kommittén och²⁷⁵ CRC-kommittén²⁷⁶ med flera rekommendationer om behovet av en individuell klagomålsmekanism.

161 Regeringen pekar på många olika organisationer²⁷⁷ för att individer ska kunna hävda sina mänskliga rättigheter. Det gör det svårt för den enskilde och för staten att hitta data, ändra och lära sig av klagomål. Enskilda personers och grupperns bristande rättsliga tillämpning av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är en kombination av bristande systematiskt genomförande av konventionen i lagstiftningen (artikel 4), hinder för åtgärder för rättslig prövning (artikel 13) och avsaknad av rättsliga verktyg för övervakningsmekanismen att skydda.

162 Institutet ska "ha ett nära samarbete med Myndigheten för delaktighet" enligt propositionen²⁷⁸ även om det inte är en oberoende myndighet, i linje med 14 § Riktlinjer för oberoende övervakningsmekanismer²⁷⁹.

163 Funktionsrättsorganisationer kan föreslå ledamöter i MR-institutets råd, men inte till styrelsen. Det finns inget formellt permanent organ

²⁷³ [CRPD/C/1/Rev.1](#) bilaga för 13

²⁷⁴ OSSE, [yttrande NHRI-SWE/476/2023](#) avsnitt 5.2 punkterna 45–47 klagomål

²⁷⁵ [CEDAW/C/SWE/CO/10](#) 42 a

²⁷⁶ [CRC/C/SWE/CO/6-7](#) Se 12 c, 23d och 26 b

²⁷⁷ Government web, [Om dina rättigheter kränks](#), collected December 2023

²⁷⁸ [Prop2020/21:143](#) Sida 57 sista stycket avsnitt 7.9

²⁷⁹ Irlands kommission för mänskliga rättigheter [om inrättande av en övervakningsram i Irland för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning](#), 2016, s. 27

med företrädare för funktionsrättsorganisationer inom övervakningsramen, som till exempel i Spanien²⁸⁰. För finansiering av funktionsrättsorganisationer se artikel 4.

Rekommendationer artikel 33

- A. Säkerställ en effektiv styrning och samordning inom regering och riksdag på grundval av artikel 33.1. Skapa resurser och politiskt engagemang över hela landet.
- B. Se över budget och status för en samordningsmekanism för att genomföra konventionen. Överväg att placera den i det departement som ansvarar för andra konventioner om mänskliga rättigheter, och se till att inkludera funktionsrättsorganisationer och flera kontaktpunkter i regeringen, inklusive länsstyrelserna.
- C. Implementera en strukturerad plan för att implementera rekommendationer från CRPD-kommittén och andra FN-konventionsorgan, inklusive funktionsrättsorganisationer.
- D. Ompröva förutsättningarna för ett oberoende ramverk för att effektivt skydda och övervaka genomförandet av konventionen tillsammans med funktionsrättsorganisationer
- E. Inrätta en klagomålsmekanism för anmälningar om kränkningar av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning för enskilda personer och funktionsrättsorganisationer med åldersanpassade tillgänglighetsåtgärder för att möjliggöra övervakning av rättigheterna.
- F. Säkerställ regelverk och finansiering i linje med den allmänna kommentaren 7 i samarbete med funktionsrättsrörelsen, för ett aktivt deltagande i genomförandet och övervakningen av konventionen.

²⁸⁰ Irlands kommission för mänskliga rättigheter om [inrättande av en övervakningsram i Irland för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning](#), 2016, s. 21